

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Heinäveden reitin valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen maisemanhoidon esisuunnitelma

Eevaliisa Härö

Etelä-Savon elinkeino-, liikenne-
ja ympäristökeskuksen julkaisu

07/2010

Heinäveden reitin valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen maisemanhoidon esisuunnitelma

Eevaliisa Härö

07/2010

Etelä-Savon elinkeino-, liikenne ja
ympäristökeskuksen julkaisuja

ISBN 978-952-257-135-9 (PDF)
ISSN-L 1799-0882
ISSN 1799-0734 (verkkajulkaisu)

Julkaisun kuvat on ottanut Puijo-laivalta elokuussa 2010 Sirpa Peltonen.
Kansikuvassa on Oraviin 1861 valmistunut avokanava,
joka on Heinäveden reitin kanavista eteläisin.
Kartat: Ramboll Finland Oy
Karttapohjat © Maanmittauslaitoksen lupa nro 7/MML/09

Taitto: Piia Viikari

KUVAILEHTI

Julkaisusarjan nimi ja numero Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisu 07/2010				
Vastuualue Ympäristö ja luonnonvarat				
Tekijät Eevaliisa Härö		Julkaisuaika Maaliskuu 2011		
		Julkaisija Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus		
		Hankkeen rahoittaja/toimeksiantaja		
Julkaisun nimi Heinäveden reitin valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen maisemanhoidon esisuunnitelma				
Tiivistelmä Heinäveden reitti kuuluu Valtioneuvoston hyväksymään luetteloon valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista. Näille alueille laaditaan maisemanhoitosuunnitelmia, joiden ohjaamina tunnistettuja maisema-arvoja voidaan eri toimijoiden yhteistyöllä ylläpitää, hoitaa ja palauttaa. Heinäveden reitti kulkee Heinäveden, Savonlinnan, Varkauden ja Enonkosken kuntien alueilla Vuoksen vesistön keskivaiheilla. Se on maisemallisesti monipuolisimpia sisävesiliikenteen reittejä Suomessa ja siihen liittyy monia arvokkaita liikenne- ja teollisuushistoriallisia muistomerkkejä. Reitin merkitys kasvoi erityisesti 1800- ja 1900-luvun taitteessa, kun Vuoksen vesistön laaja kanavaverkosto toteutettiin. Esisuunnitelman tavoitteena on tunnistaa reitin tärkeät ja sille ominaiset piirteet, kohdentaa ne paikallisesti ja esittää sekä perustella ne alueet, joille yksityiskohtainen maisemanhoitosuunnitelma laaditaan. Reitiltä on selvitetty laajan lähdeaineiston perusteella maisemakokonaisuudet, luontoarvot ja suojelukohteet, asutuksen, teollisuuden ja liikenteen historian piirteet sekä alueen maankäyttö, kaavatilanne, matkailu ja palvelut. Alueen kaavoista tärkein on laaja-alainen Heinäveden reitin rantaosayleiskaava vuodelta 2002. Johtopäätöksinä selvityksistä on todettu reitillä olevan merkittäviä luontoarvoja, jotka jaksottuvat kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kanavajaksojen ja teollisen historian ympäristöjen kanssa vuorotellen. Reitille ja sen imagolle merkityksellisintä ovat maisemalliset ja toiminnalliset solmukohtat, joita ovat erityisesti kanavat ja niiden ympäristöt. Esisuunnitelmassa on tunnistettu seitsemän kohdealuetta, joille esitetään laadittavaksi tarkemmat maisemanhoitosuunnitelmat. Maisemanhoitosuunnitelmat kohdistetaan alueille, joilla on maisemallisten arvojen rinnalla kulttuuri- ja teollisuushistoriallisia tai muita, yleensä ihmisen käden luomia arvoja. Näiden lisäksi kahdeksanneksi suunnittelukohteeksi on esitetty yleispiirteisempää luonnonmaiseman hoitosuunnitelmaa, jossa tarkastellaan arvokasta vesistömaisemaa kokonaisuutena, metsien merkitystä lähi- ja kaukomaisemassa sekä esitetään metsänhoidon toimenpide-ehdotuksia maisemallisten arvojen ylläpitämiseksi.				
Asiasanat Etelä-Savon ELY ; maisemanhoitosuunnitelma ; maisema-alue ; kansallismaisema ; kanavaympäristöt				
ISBN (painettu)	ISBN (PDF)	ISSN-L	ISSN (painettu)	ISSN (verkkojulkaisu)
	978-952-257-135-9	1799-0882		1799-0734
Kokonaissivumäärä		Kieli		Hinta (sis. alv 8%)
42		Suomi		
Julkaisun myynti/jakaja Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus Julkaisu on saatavana vain verkossa: http://www.ely-keskus.fi/fi/ELYkeskukset/EtelaSavonELY/Ajankohtaista/Julkaistus				
Julkaisun kustantaja Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus				
Painopaikka ja -aika				

Sisällys

Johdanto	7
1 Esisuunnitelman tausta ja tavoite	8
1.1 Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet sekä valtakunnalliset alueidenkäytön tavoitteet (VAT)	8
1.2 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja Vuoksen vesistöalue	8
1.3 Heinäveden reitin maiseman-hoidon esisuunnitelman tavoite	8
2 Esisuunnitelma-alueen rajaus ja vesialueen jaksot	11
2.1 Heinäveden reittikokonaisuus	11
2.2 Reitin vesialueen jakaantuminen maisemallisiin jaksoihin	11
3 Lähtöaineisto	13
3.1 Luonto ja maisema	13
3.2 Ihmisen jäljet maisemassa	19
3.3 Maankäyttö	25
3.4 Matkailu	31
4 Analyysi ja johtopäätökset	33
4.1 Luonnon ja maiseman monimuotoisuus	33
4.2 Heinäveden reitin maiseman historia ja sen piirteet tänään	33
4.3 Järviluonnon käyttö (virkistys, kalastus, matkailu, luontomatkailu)	35
5 Esisuunnitelma maisemanhoitosuunnitelmien laatimiseksi	37
5.1 Ohjeiden ja määräysten kooste	37
5.2 Kohteittaiset maisemanhoitosuunnitelmat	37
6 Esisuunnitelma lyhyesti	40
Lähteet	41

Johdanto

Heinäveden reitti kuuluu Valtioneuvoston hyväksymään luetteloon valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista. Näille arvokkaille maisema-alueille on laadittu maisemanhoitosuunnitelmia, joiden ohjaamina tunnistettuja maisema-arvoja voidaan eri toimijoiden yhteistyöllä ylläpitää, hoitaa ja palauttaa. Esisuunnitelmatyön tärkeänä lähtökohtana on vuonna 2007 valmistunut VAT Vuoksi, valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet Vuoksen vesistöalueella.

Heinäveden reitti on maisema-alueena poikkeuksellisen laaja ja monimuotoinen. Yksityiskohtaisen maisemanhoitosuunnitelman laatimista koko reitille ei ole pidetty tarkoituksenmukaisena. Esisuunnitelman tavoitteena on tunnistaa reitin tärkeät ja sille ominaiset piirteet, kohdentaa ne paikallisesti ja esittää sekä perustella ne alueet, joille yksityiskohtainen maisemanhoitosuunnitelma tulisi laatia.

Esisuunnitelman on laatinut Etelä-Savon ELY-keskus yhdessä alueen kuntien Heinäveden, Enonkosken, Varkauden ja Savonlinnan kanssa. Työhön ovat osallistuneet alueella toimivien viranomaisten edustajina Pohjois-Savon ELY-keskus, Metsähallitus, Etelä-Savon maakuntaliitto, Liikenneviraston Vesiväylät, Savonlinnan maakuntamuseo sekä Museovirasto.

Konsulttina työssä on toiminut Ramboll Finland Oy. Esisuunnitelmatyön ohjausryhmä on kokoontunut työn aikana kolme kertaa.

1 Esisuunnitelman tausta ja tavoite

1.1 Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet sekä valtakunnalliset alueidenkäytön tavoitteet (VAT)

Heinäveden reitin maisemanhoidon esisuunnitelman tarkoituksena on määritellä tarkemmat tavoitteet reitille myöhemmin tehtävien, rajatumpien maisemanhoitosuunnitelmien laatimiseksi. Lähtökohtana ovat sekä Valtioneuvoston päätös valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista että myös valtakunnalliset alueidenkäytön tavoitteet:

Valtioneuvosto on 5.1.1995 tehnyt periaatepäätöksen valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista ja maisemanhoidon kehittämisestä. Kohteita on Etelä-Savossa 14 kpl ja Pohjois-Savossa 8 kpl. Yksi laajimmista on Heinäveden reitti. Periaatepäätöksen tavoitteena on edistää kulttuurimaisemien hoitoa sekä parantaa eri hallintoviranomaisten, organisaatioiden ja maanomistajien yhteistyötä.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT) ovat osa maankäyttö- ja rakennuslain ohjausjärjestelmää, josta Valtioneuvosto on tehnyt päätöksen v. 2000. Tavoitteena on mm edistää toimivan ja eheytyvän yhdyskuntarakenteen kehittymistä, parantaa elinympäristön laatua ja vaikuttaa luonto- ja kulttuuriympäristöinä erityisten aluekokonaisuuksien ominaispiirteiden säilymiseen.

1.2 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja Vuoksen vesistöalue

Vuonna 2007 valmistunut selvitys VAT Vuoksi, valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet Vuoksen vesistöalueella esittää valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden yhden erityisalueen, Vuoksen vesistöalueen, erityispiirteet ja niiden huomioon ottamisen periaatteet alueiden käytön suunnittelussa ja viranomaistoiminnassa. Vuoksen laajan vesistöalueen erityisominaisuuksien tunnistamista sekä niiden huomioimista on selvitetty alueen maankäyttöä kehitettäessä. Tavoitteena on laaditun ohjeen avulla

antaa keinoja vesistöalueen matkailun, vesistöjen virkistyskäytön, vesiliikenteen, sekä rakentamisen kehittämiseen järviluonnon, maiseman ja kulttuuriperinnön erityispiirteet huomioiden. Selvitys on laadittu yksityiskohtaisesti ja realistisesti huomioiden luonto- ja kulttuuriympäristön paikalliset ominaisuudet.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tärkeä lähtökohta on sovittaa luonnon- ja kulttuuriympäristön sekä elinkeinonharjoittamisen edellytykset yhteen niin, että paikalliset, omaleimaiset ympäristökokonaisuudet säilyvät. Vuoksen vesistöalue on yksi Suomen erityisalueista, edistetään matkailua ja erityisesti vesimatkailua.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteutumista tulee edistää sekä valtion, että paikallisten viranomaisten toiminnassa. Tavoitteet ovat lain mukaisesti sitovia.

1.3 Heinäveden reitin maisemanhoidon esisuunnitelman tavoite

Heinäveden reitin maisemanhoidon esisuunnitelmassa on selvitetty aluekokonaisuuden taustaineisto sekä arvioitu sen perusteella alueelle ominaiset maisemalliset piirteet, maisema-arvot, vahvuudet ja kehitystarpeet. Työssä on selvitetty luontoympäristön, kulttuuri- ja teollisuushistoriallisen maiseman, asutuksen sekä elinkeinojen merkitystä Heinäveden reitillä. Esisuunnitelma on laadittu kirjallisen aineiston pohjalta ilman erillisiä maastokäyntejä. Nyt esitettyjä analyyskejä ja johtopäätöksiä on tarkistettava ja täydennettävä jatkossa tehtäessä varsinaisia maisemanhoito- ja käyttösuunnitelmia. Työn lopputuloksena on ehdotus perusteluineen niistä alueista, joille on tarkoitus laatia myöhemmin yksityiskohtaiset maisemanhoitosuunnitelmat.

Heinäveden reitti on kuvailtu havainnollisesti ympäristöministeriön mietinnössä 66/1992, Arvokkaat maisema-alueet, maisema-alue työryhmän mietintö. Sijainti: Heinävesi, Savonlinna, Enonkoski, Varkaus Maisemamaakunta:

Itäinen Järvi-Suomi, Pohjois-Savon järviseu
Pinta-ala: 14 000 hehtaaria

Suvasvedeltä Haukivedelle vievän laivareitin varrella esittäytyy aito Pohjois-Savon järvisuudun vesistömaisema. Seutu on asutushistoriallisesti merkittävää ja maisemallisesti kaunista.

Maisemakuva

Reitin varrella on monenlaista maisemaa: kaunista luonnon- ja kulttuurimaisemaa, kapeikkoja, selkiä, koskia, kanavia ja siltoja. Vaihtelevat luonnonpiirteet, kanavat ympäristöineen ja vanha asutus muodostavat reitin varrelle eläviä ja perinteisiä näkymiä.

Luonnonpiirteet

Heinäveden reitti kulkee halki pienipiirteisen ja vaihtelevan järviluonnon. Reitti alkaa Varisvedeltä, jatkuu kanavien kautta Vahtisaarenselälle edelleen saarien, salmien ja kapeikkojen läpi rantojensuojeluohjelmaan kuuluvalla Kermajärvelle, mistä se vie useiden kanavien ja luonnonkauniiden kapeikkojen kautta lopulta Virranharjunselälle. Reitti ylittää Ruokoveden ja hyvin monivivahteisen vesistön halki kulkien päättyä lopulta kapeiden virtojen kautta Haukivedelle. Reitin varrella sijaitsee mm. Koloveden kansallispuisto.

Järvenrantaluontoa leimaavat laajoilla alueilla mäntyvaltaiset metsät. Monin paikoin on vielä pitkään jatkuneen kaskeamisen vuoksi koivikkojakin. Rannat ovat karuja ja kallioisia.

Kulttuuripiirteet

Heinäveden reitillä on asutushistoriallista merkitystä. 1800-luvun lopulla laivaliikenne ulottui Kuopiosta Palokin yläpuolelle ja Savonlinnasta Pilpankosken alapuolelle. Vuonna 1892 aloitettiin väylän kanavointi ja kunnostaminen, ja vuonna 1906 aloittivat Heinävesi-laivat liikenteen Kuopion ja Savonlinnan välillä.

Asukastiheys on reitin varrella pieni. Tiheintä asutus on Kermajärven ympäristössä, Heinäveden kirkonkylässä ja Varistaipaleella. Rannoilla on myös loma-asutusta. Alavat rannat ovat tavallisesti viljelykäytössä.

Karvion sulkukanava on vanhin Heinäveden reitin kanavista. Se on rakennettu vuosina 1895–1896. Maantiesilta ylittää kanavan ja sen vieressä kuohuvan kosken. Alue on tehokkaassa virkistyskäytössä. Koskessa kalastetaan, ja rannalla on leirintäalue, kievari ja uittotupa. Koko aluetta ympäröi hyvin hoidettu ja lehtevä puisto.

Heinäveden satama on merkittävä vanha satamapaikka. Se sijaitsee rauhallisella paikalla syrjässä kirkonkylän keskustasta. Satamamiljööseen liittyy

viehättävä vanhojen hirsirakennusten ryhmä. Peltolahti ja Peltolahti muodostavat kahden tilan perinteisen kokonaisuuden luonnonkauniiseen rantamaisemaan. Peltojen, niittyjen ja laidunhaan taustalla näkyvät hyvin hoidetun pihapiirin vanhat rakennukset ja puutarha.

Vihovuonteen ja Pilpan kanavat on rakennettu vuosina 1903–1906. Vihovuonteen kanavaa ympäröi pieni puisto, jonka suojassa on kanavanvartijan asunto. Pilpan lähellä Vieruvuorella on esihistoriallinen kalliomaalaus.

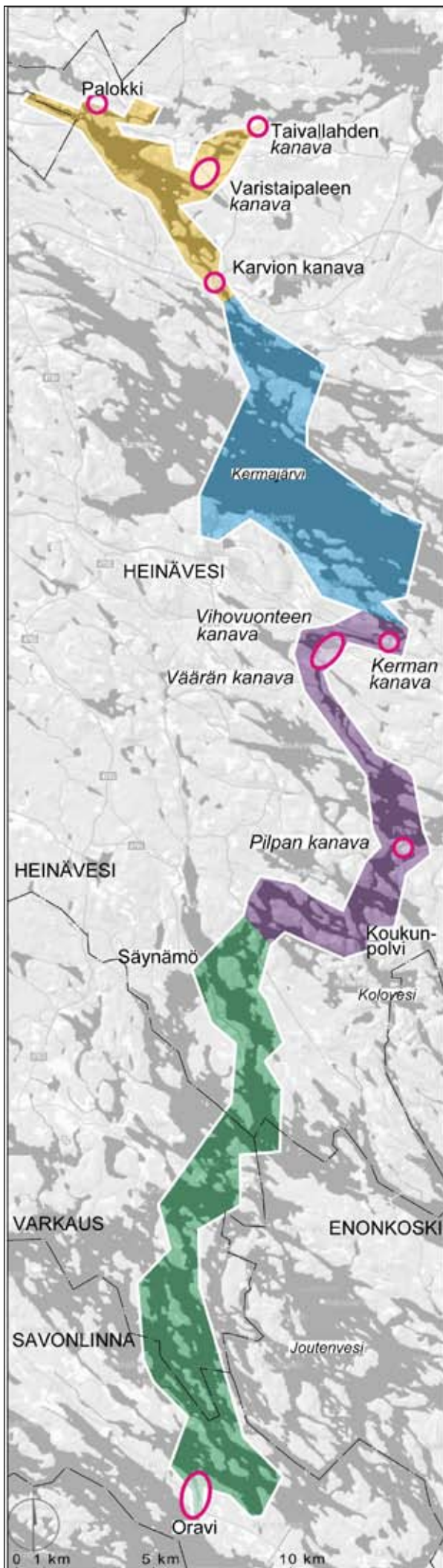
Kerman kanava on yksi kauneimmista varhaisen vesiliikenteen muovaamista maisemista Heinäveden reitin varrella. Kanava sijaitsee Heinäveden kirkonkylän alapuolisessa vesistöissä. Kanavaa edeltävät salmet, suvannot ja kosket. Vapaana virtaavien Kissa-, Haapa- ja Kermankosken vuoksi kanavan vedenkorkeus säilyy melko matalana. Kanavan tehtävä on ollut tarjota purjehtimiskelpoinen kiertotie. Kermankoski on Heinäveden tärkeimpiä urheilukalastuskohteita. Kissakoski ja Haapakoski on kunnostettu lohikalajien rauhoitetuksi kutupaikaksi. Kanavan koillisrannalla sijaitsevat kanavarakennelmat, vanhat rakennukset ja kaunis puisto.

Reitiltä avautuviin kulttuurimaisemiin kuuluu esimerkiksi myös Pohjataipaleen tila. Mäellä sijaitsevaan pihaan johtaa rannasta pitkä koivukuja. Rannassa on laivalaituri ja vanha hirsisauna. Rantamaisemaan liittyvät hevoshaka sekä rinteessä olevat niityt.

SUURMAISEMAJAKSOTUS

teemakartta 1:200 000

- 1. jakso
Palokki - Karvion
Kanava- ja kulttuurijakso
- 2. jakso
Kermajärven allas
- 3. jakso
Kanava- ja kulttuurijakso
- 4. jakso
Joutenveden saaristoalue
- Kulttuuripainotteiset alueet

2 Esisuunnitelma-alueen raja- ja vesialueen jaksot

2.1 Heinäveden reittikokonaisuus

Heinäveden reitti sijoittuu Vuoksen vesistön keskivaiheille Heinäveden, Savonlinnan, Varkauden ja Enonkosken kuntien alueelle. Heinäveden reitti on maisemallisesti monipuolisimpia sisävesiliikenteen reittejä Suomessa ja siihen liittyy monia arvokkaita liikenne- ja teollisuushistoriallisia muistomerkkejä. Reitti on yksi Suomen kansallismaisemista. Heinäveden reitin merkitys kasvoi 1800- ja 1900-lukujen taitteessa, kun Vuoksen vesistön laaja kanavaverkosto toteutettiin. Laivaliikenne Heinävesi-laivoilla Kuopion ja Savonlinnan välillä alkoi 1906, kun pääosa kanavista valmistui.

Reitti ulottuu etelästä Savonlinnasta Heinäveden kirkonkylän kautta Kermajärven yli Palokkiin ja edelleen Kuopioon. Esiselvitys koskee sitä valtakunnallisesti arvokasta maisema-alueita, johon kuuluu reitti alkaen etelässä Oravin kanavasta jatkuen pohjoiseen Rusinvirtaan Palokin pohjoispuolelle. Tämän jakson kokonaispituus laivaväylän mukaan mitattuna on karkeasti noin 75-80 km. Pohjoisosassa reitti haarautuu koilliseen Varistaipaleen ja Lintulan luostarin suuntaan.

Esisuunnitelmassa selvitetään kapeahkoa, leveydeltään keskimäärin noin 3-5 km levyistä, laivareitin molemmin puolin avautuvaa aluetta. Tarkastelussa kuitenkin huomioidaan lähialueiden maisemallisesti, kulttuurihistoriallisesti, luonnonsuojelullisesti tai muutoin arvokkaat taustat.

2.2 Reitin vesialueen jakaantuminen maisemallisiin jaksoihin

Heinäveden reitti on Järvi-Suomelle tyypillistä selkeästi suuntautunutta ja rikkonaista vesistö-rakennetta ja -maisemaa. Tälle maisemalle on ominaista laajat, vaihtelevankokoiset järvialtaat, joita patoaa kallio- tai moreenikannakset. Kohtuullisen mataliin kannaksiin on vesi uurtanut kalaisat kosket. Järvialtaiden ja koskien lisäksi vesimaisemaan oleellisesti kuuluu sekä pitkiä, rauhallisesti virtaavia kapeikkoja että järvialtaiden laajaa maisemaa rikkovia lukemattomia saaria ja kallioluotoja.

Järvialtaat ja rauhalliset kapeikot ovat olleet ikiaikaisia kulkureittejä. Koskien kohdalla on paikoin jouduttu veneet vetämään käsivoimin kosken yli tai kannakselle on raivattu erillinen veneenvetopaikka.

Heinäveden reitti noudattaa täydellisesti edellä kerrottua arkkityyppiä. Reitin parantaminen laivaliikenteelle kanavoinnein on lisäksi tehty tavalla, joka ei ole merkittävästi muuttanut vesireitin alkuperäistä luonnetta. Kannaksiin koskien rinnalle rakennetut sulkukanavat ovat päinvastoin tuoneet maisemaan tiiviisti "paikkaan sidottuja" tapahtumia, uutta kontrastia ja uutta kulttuurihistoriallista arvoa.

Pohjoisesta lukien Heinäveden reitti jakaantuu suurmaisemassa neljään jaksoon, joissa kussakin on sekä laajempia järviselkiä että kapeikkoja:

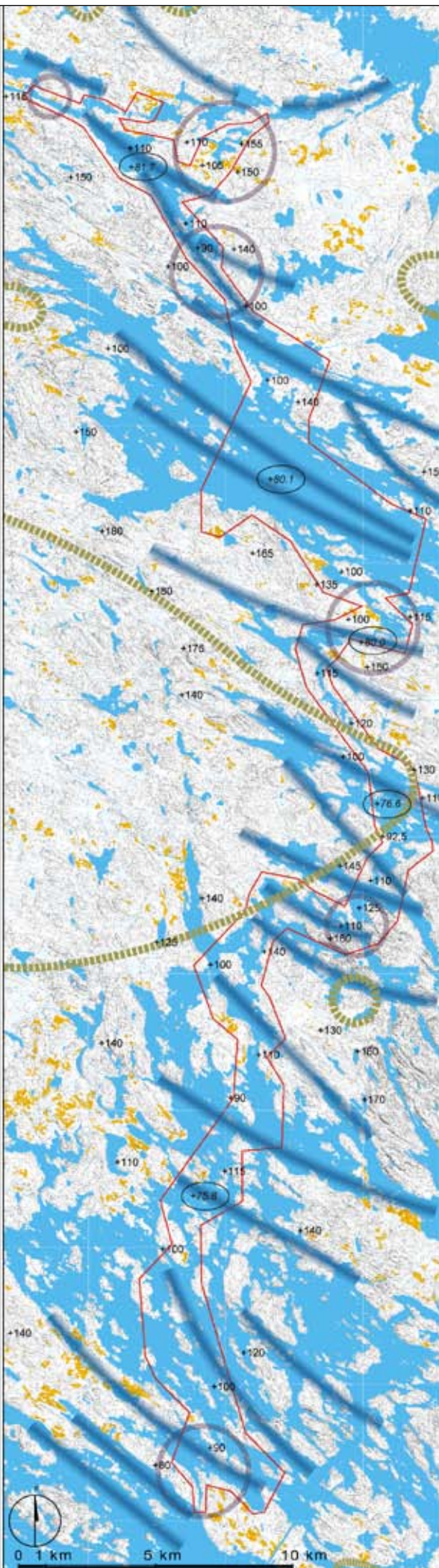
- Jakso Palokista Karvioon
- Kermajärven allas
- kanava- ja kulttuurimaisemajakso eli kapeikko Kermalta Pyylintien sillalle
- Joutenveden saaristoalue

Heinäveden vesireitti kulkee jokseenkin pohjois-etelä-suuntaisesti, mutta pienpiirteisään reitti on varsin mutkitteleva ja hyvin vaihteleva. Reitillä kulkeminen vesitse vaatii tarkkuutta ja taitoa. Vesireitin kokonaiskorkeus Oravista Palokkiin on noin 5 metriä ja siinä on neljä sulkukanavaa, reitin eteläisimmän ja keskivedeltään matalimman kohdan eli Oravin ja koillisen Varistaipaleen yläpuolisen Juojärven veden korkeuseroksi muodostuu noin 25 metriä.

MAISEMARAKENNE

teemakartta 1:200 000

 Topografia

 Suurmaiseman linjat

 Valtakunnallisesti arvokas kumpumoreenien alue

 Pellot

 Maaston korkeusasema

 Vesistökorkeudet

 Maiseman solmukohta

3 Lähtöaineisto

3.1 Luonto ja maisema

3.1.1 Jääkauden jäljet

Jääkausi on vahvasti muokannut alueella maiseman rakennetta. Alueelle tyypillisiä ovat runsaslukuiset avokalliot, voimakas maiseman suuntautuneisuus, varsin suuret korkeuserot ja jyrkät rannat ja kivikot. Jäätikön vetäytyminen on muodostanut alueen läheisyyteen valtakunnallista arvoa omaavaa kumpumoreenialuetta.

3.1.2 Maaperä ja peitteisyys

Alueen maaperä on pääosin moreenia ja sitä peittää havupuumetsä. Kalliopaljastumia, avokallioita ja jyrkkiä kalliorantoja on paljon. Moreenimaat ovat muokkaantuneet luode–kaakko-suuntaisiksi vyöhykkeiksi ja maiseman suuntautuneisuus näkyy erityisen selvästi järvialtaiden ja saarten muodoissa.

Viljelykelpoiset alueet eli lajittuneet maat ovat laaksoaltaiden suuntautuneissa painanteissa, järvien lahdelmissa ja vain paikoitellen mäkiasutuksen tapaan ylempänä rinteillä. Viljelyalueet näkyvät maisemassa pienehköinä ja vähälukuisina rajattuina peltoina. Kaskiaikaisista pelloista suurin osa on metsittynyt ja kaskikivikot ovat väistyneet kuusikoiksi. Muutamia erilliskohteita sekä Heinäveden kirkonkylän läheisyyttä lukuun ottamatta pellot eivät muodosta laajoja maisematiloja eivätkä juuri näy vesireitille.

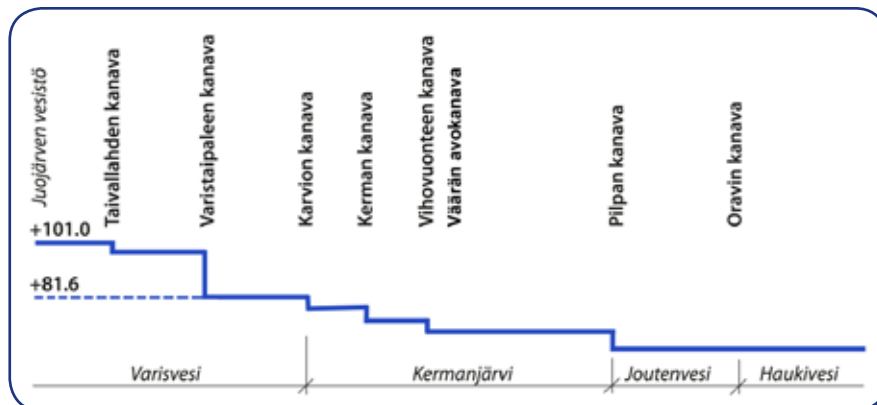
3.1.3 Vesistö

Heinäveden reitti kuuluu Vuoksen vesistöön ja sijoittuu vesistön keskiosaan. Heinäveden reitti on

Varkauden kautta kulkevalle Saimaan syväväylälle vaihtoehtoinen rinnakkainen väylä vesistön pohjoisosiin, kuten Kuopioon ja Iisalmeen. Vesiväylä Pieli-selle Joensuuhun erkanelee jo aiemmin.

Pohjoisesta lukien Heinäveden reitti jakaantuu neljään jaksoon, jotka muodostuvat järvi-altaiden ja niitä erottavien kannasten välille:

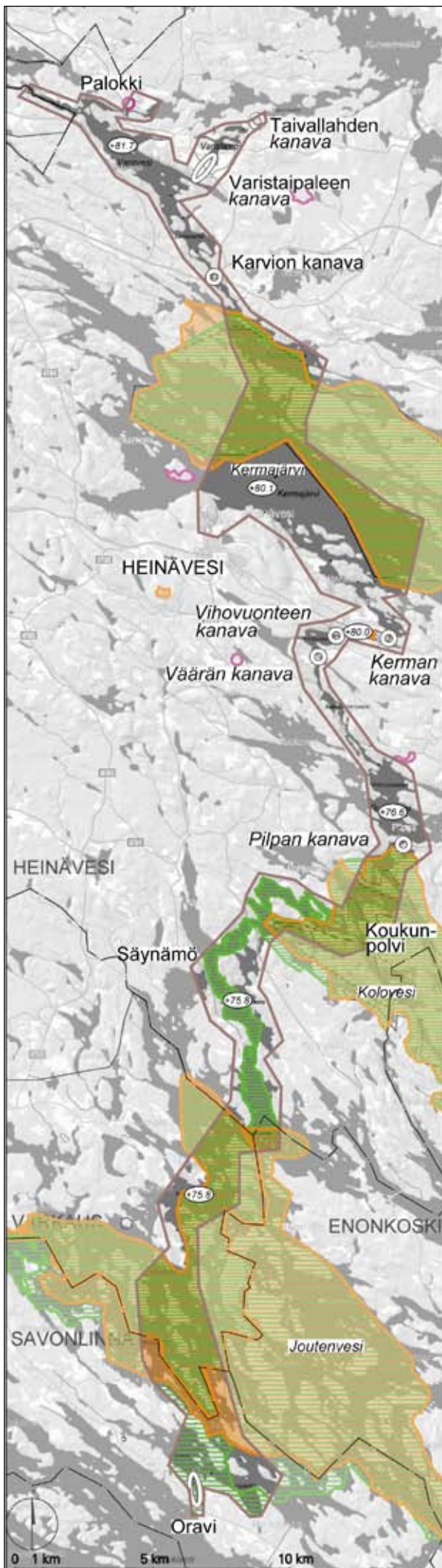
- Jakso Palokista Karvioon (+ 81,7 m)
- Rusinvirta
- Varisvesi (järviallas)
- Karvion koski ja kanava
- Kermajärven allas (+ 80,1 m)
- Vartiosaaren selkä
- Kermajärven pohjoisosan luonnonmukainen saaristo
- Kermajärvi (laaja järviallas), jonka etelärannalla on Heinäveden kuntakeskus
- Kermajärven eteläosan saaristo

- Kanava- ja kulttuurimaisemajakso Kermalta Pyyliintien siltaan (+ 80,0m - + 75,8m)
- Kapustavirran kapeikko
- Kerman kosket ja kanava
- Vihovuonteen koski ja kanava
- Väärän kapeikko ja avokanava
- Ruokovirran kapeikko
- Ruokovesi (järviallas)
- Pilpan koski ja kanava
- Koukunniemen ja Loikansaaren kapeikot

- Joutenveden saaristoalue (+ 75,8 m)
- Joutenveden saaristo järviselkineen
- Oravin kanava

LUONNONSUOJELU

teemakartta 1:200 000

- Natura 2000 -alue
- Valtakunnallisesti arvokas luonnonsuojelualue
- Maakunnallisesti arvokas luonnonsuojelualue
- Pienialainen maakunnallisesti arvokas luonnonsuojelualue (rajaus esitystekniikasta johtuen laajempi)

Lähde:

Etelä-Savon maakuntakaava 2009

3.1.4 Erityiset luontoarvot ja suojelukohteet

Heinäveden reitin varrella on lukuisia, erittäin merkittäviä luonnonsuojelukohteita. Näitä ovat Kermajärven, Koloveden ja Joutenveden kansallispuisto- ja/tai suojelualueet. Vesireitin pituudesta lähes kolmasosa kulkee Natura- ja/tai luonnonsuojelualueiden läpi tai on välittömästi sen läheisyydessä. Lisäksi reitillä on muutamia pienialaisia maakunnallisesti arvokkaita luonnonsuojelualueita.

Kermajärvi

Humusväritteinen, oligotrofinen Kermajärvi on Heinäveden reitin pääjärvi. Järven keskiosassa on suuri selkävesialue, joka rajoittuu lähes joka puolelta sokkeloiseen saaristoon. Itäosan laaja saaristo koostuu suurista saarista ja niiden välisistä salmista, joita vielä rikkovat pienet kallioiset saaret ja luodot. Järven läntinenkin osa on sokkeloisen saariston rikkoma, mutta saaret ovat pienempiä kuin itäosassa. Kermajärvelle ovat tyypillisiä pitkät, kapea luode-kaakko-suuntaiset lahdet ja niemet. Rannat ovat lähes

pelkästään karuja kallio- ja kivikkorantoja. Useiden saarien rannoilla on komeita louhikoita. Saariston kallioperä on muodostunut happamista syväkivistä ja osittain migmatiitista. Yli 30 m:n suhteelliset korkeuserot ovat yleisiä. Paljaita kallioita ja jyrkänkeitä on paljon. Kasvillisuus on tyypillistä kangasmetsäkasvillisuutta. Saaret ovat suureksi osaksi karuja, kallioisia ja niiden kasvillisuus on niukkaa. Myös suot ovat karuja. Kermankoskessa tavataan kahta Suomessa uhanalaista kalalajia, järvilohtha ja järvitaimenta. Kermankoski on maisemallisesti merkittävä vesistöluonnon ja maisemasuojelukohde.

Alue koostuu lähes luonnontilaisesta järviolueesta saarineen. Valtio omistaa lähes kokonaan Natura-alueet. Vesi on laadultaan lähellä luonnontilaista. Kalataloudelliselta arvoltaan järvi on huomattava. Kermajärvi soveltuisi myös tutkimuskäyttöön.

*Teeri (*Tetrao tetrix*) on Suomen erityisvastuulaji ja riistaeläin. Selkälökki (*Larus fuscus fuscus*) on Suomen erityisvastuulaji. Hoikkavilla (*Eriophorum gracile*) ja ahonoidanlukko (*Botrychium multifidum*) ovat alueellisesti uhanalaisia.*

Kermajärvi kuuluu rantojensuojeluohjelmaan ja eri-

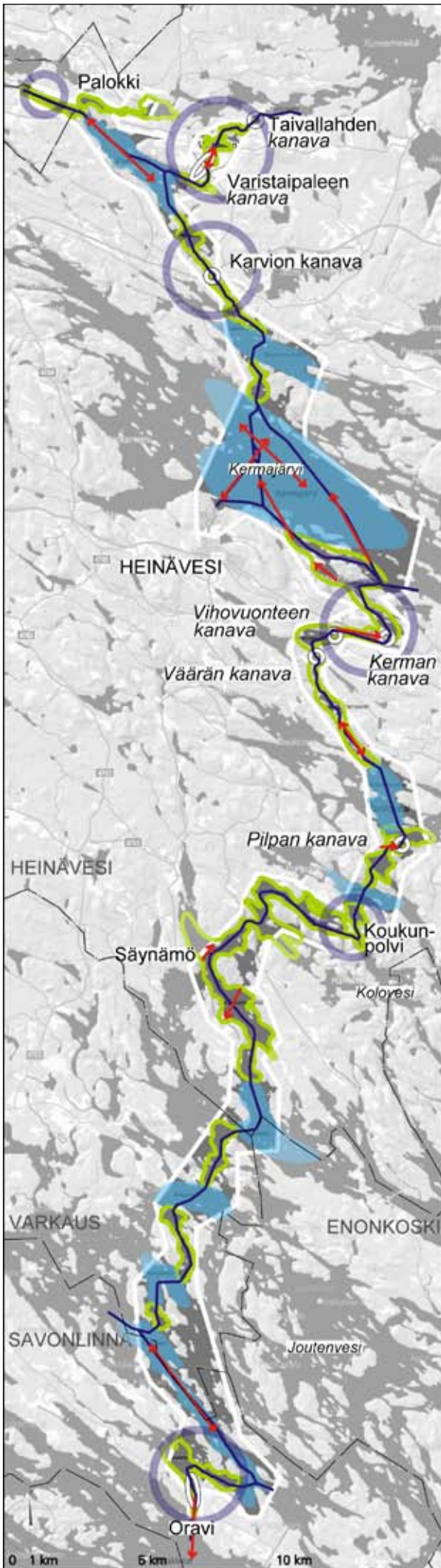

Valtaosa reitin varren maisemista on luonnonmaisemaa: virtaisia kapeikkoja, koskia ja järvenselkiä saarineen.

MAISEMATILAT

teemakartta 1:200 000

— Vesistö

○ Tiiviisti rajautuva vesistömaisema
- salmet, maisemalliset kapeikot,
rannat, saaristo, jyrkänteet

● Laajana avautuva vesistömaisema
- laakeat ja/ tai suuntautuneet
järvioltaat ja -selät, laaksot,
rannat, saaristo

→ Hieno/ pitkä/ laaja-alainen näkymä

— Vene- tai laivaväylä

○ Maiseman solmukohta

tyissuojelua vaativiin vesistöihin. Kohteeseen kuuluu lisäksi Kermankoski, joka on suojeltu koskien-suojelulla.

Koloveden kansallispuisto ja Natura 2000 -alueet

Kolovesi on Saimaan päävirtaamasta erillään oleva latvavesi, jota luonnehtivat jyrkkärantaiset suuret saaret ja luode-kaakko -suuntaiset pitkät, kapeat selät ja salmet. Kolovesi on saimaannorpan tärkeä elinalue ja merkittävä metsänsuojelukohde.

Alueen kallioperä on pääosin tasarakeista graniittia. Kallioperä on kauttaaltaan murrosten ja murroslaaksojen rikkoma. Louhikot ovat yleisiä. Vesi on karua ja sen laatu on erinomainen. Rannat ovat lähes kauttaaltaan kalliorantoja. Rantametsät ovat hyvin karuja ja kalliometsiä, mutta välittömästi rantavyöhykkeen takana on rehevempiä notkoja. Metsien keski-ikä on suhteellisen korkea ja ne ovat ympäröiviä talousmetsiä huomattavasti luonnontilaisempia. Saimaannorpan lisäksi alueelle on tyypillistä vanhan luonnontilaisen metsän eliölajisto.

Koloveden suhteelliset korkeuserot ovat suuria ja koko alue on maisemallisesti arvokas. Koloveden alue on säilynyt poikkeuksellisen erämaisena eteläiseen sijaintiinsa nähden.

Alue on tärkeä saimaannorpan elinalueena, mutta sillä on merkitystä myös melko luonnontilaisen ja karun järviluonnon säilymiselle. Alueella on erityistä merkitystä metsien suojeluna. Alueella on arvioitu olevan noin 14 norppaa eli noin 7 % koko kannasta. Koloveden saimaannorppakannan tiheys suhteessa vesipinta-alaan on Saimaan suurin ja se vastaa norpan luontaista tiheyttä. Syntyvyys on alueella pienentynyt viime vuosina.

Kuukkeli (*Perisoreus infaustus*) on Suomen erityisvastuulaji ja alueellisesti uhanalainen.

Ydinosa Kolovedestä on kansallispuistoa. Valtaosa kansallispuiston ulkopuolisesta, rajaukseen sisältyvästä alueesta kuuluu rantojensuojeluohjelmaan.

Joutenvesi ja Pyyveden Natura 2000 -alue

Joutenvesi on useiden selkien, suurten saarien ja voimakkaasti virtaavien salmivesien muodostama kokonaisuus. Se on tärkeä saimaannorpan elinalue. Alueen nimi viittaa virtojen sulapaikoissa viihtyvään joutseniin.

Alueen kallioperä on migmatiittia, kiillegneissia ja graniittia. Pohjamoreenikerros on ohut ja kalliota

esiintyy runsaasti. Alueella yhtyvät Heinäveden reitin kirkkaammat ja Pielisestä tulevat tummemmat vedet. Hydrologisena erityispiirteenä ovat alueen monet voimakkaasti virtaavat salmet. Joutenvesi edustaa Saimaalle tyypillistä karua järviruokotyyppejä. Alueen metsät ovat pääasiassa nuoria, ja niitä on vuosisatojen kuluessa hakattu runsaasti.

Joutenveden maisema on hyvin rikkonainen. Alueella on erittäin paljon saaria, ja sitä luonnehtii suurten ja pienten saarien ja selkien sokkelo. Suurimmat saaret ovat lähes kaikki olleet asuttuja. Kaskeamisen ja Oravissa olleen ruukin ja tehtaiden puunhankinnan vaikutus näkyy hyvin pääosassa suurempia saaria.

Alue on tärkeä saimaannorpan elinalueena, mutta sillä on merkitystä myös melko luonnontilaisen järviluonnon säilymiselle. Alueella on arvioitu olevan 20-25 saimaannorppaa eli noin 10 % kannasta. Syntyvyys tälläkin alueella on laskenut viime vuosina.

Isokoskelo (*Mergus merganser*), tukkakoskelo (*Mergus serrator*) ja teeri (*Tetrao tetrix*) ovat Suomen erityisvastuulajeja ja riistaeläimiä. Haapana (*Anas penelope*) ja tavi (*Anas crecca*) ovat riistaeläimiä. Selkälökki (*Larus fuscus fuscus*) on Suomen erityisvastuulaji.

Joutenvesi kuuluu sekä rantojensuojeluohjelmaan että erityissuojelua vaativiin vesiin.

3.1.5 Maisema

Heinäveden reitin maisema on pääosin karua, jyrkien kalliomuodostelmien ja havupuupuitteisten moreeniselänteiden rajaamaa. Kalliojyrkänteiden korkeuserot ovat huomattavia ja järvialtaiden saaret ovat lähes poikkeuksetta kalliorantaisia. Kallioperän suuntautuneisuus luode-kaakko näkyy vahvasti erityisesti vesimaiseman kuvassa. Vesimaisemaa rikkoo luode-kaakkois-suuntaiset saaret, luodot, niemet ja syvät poukamet.

Reitti jaksottuu neljään, maisemaltaan erityyppiiseen jaksoon, jotka poikkeavat maisemakuvaltaan toisistaan.

1. Jaksolla Palokista Karvioon maisema on rauhallinen ja rantojen rakentaminen näkyy vesimaisemaan. Varisvedellä reitillä on pitkiä vesistönäkymiä. Rannoille on kaavoitettu runsaasti loma-asutusta.

2. Kermajärven allas on laaja vesimaisema, jota

MUINAISMUISTOKOhteet

teemakartta 1:200 000

- kulkuväylät
- asuinpaikat
- hautapaikat
- kivrakenteet
- taide, muistomerkit
- muinaisjäännösryhmät
- työ- ja valmistuspaikat
- kultti- ja tarinapaikat
- puolustusvarustukset

- I luokan muinaisjäännös
- muu maakunnallisesti merkittävä muinaisjäännös
- muu kiinteä muinaisjäännös

Lähde:

Maakuntakaava ja Museoviraston muinaisjäännösrekisteri

Kermaan 1903-05 rakennettu sulkukanava ohittaa alueen kolme koskea: Kissakosken, Haapakosken ja Kermankosken. Kanava-alueille sata vuotta sitten istutetut puutarhat ovat reitin harvinaista kulttuuriperintöä.

rajaa sokkeloinen saarien ja luotojen saaristo. Rakentamattomat, kalliorantaiset saaret sekä järven pohjois- että etelärannoilla luovat kuvaa lähes erämaajärvestä. Eteläisellä rannalla on mäelle rakennettu Heinäveden kirkonkylä, jossa rakentaminen on laajentumassa kohti rantaa. Kermajärvellä on luode-kaakkoissuunnassa runsaan kilometrin mittaisia avoimia näkymiä.

3. Kanava- ja kulttuurimaisemajaksoa Kermalta Pyyliintien siltaan rytmittää karu luontomaisema ja sille kontrastina rakennettujen kanavaympäristöjen (Kerma, Vihovuonne, Väärä ja Pilppa) sekä vanhojen huvilarantojen erittäin vehmaat ja rakennetut maisemat. Toisaalta kanavien rinnalla ovat edelleen luonnon koskimaisemat.

4. Joutenveden saaristoalue on sisävesisaaristoksi harvinaisen laaja saaristo. Sille tyypillistä on erittäin rikkonainen ja sokkeloinen rakenne, joka vesireitin käyttäjälle tarkoittaa lyhyitä vesistönäkymiä. Saaret ovat mäntyvaltaisia kalliosaaria, mutta alueella on myös kaskikulttuurin koivikkoja.

3.2 Ihmisen jäljet maisemassa

3.2.1 Muinaisjännökset

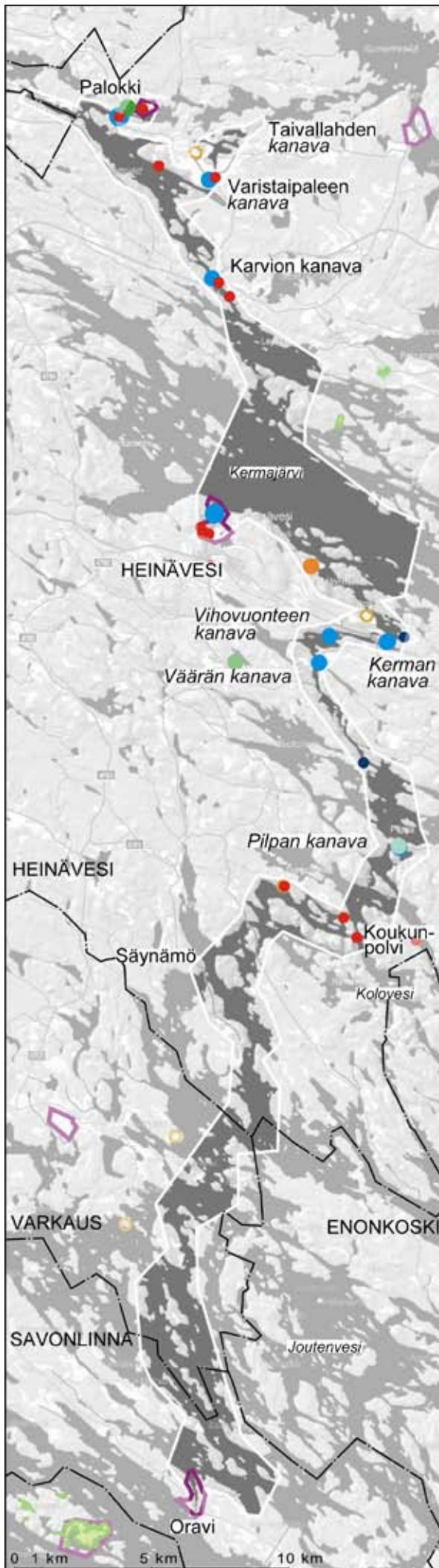
Heinäveden reitin varressa ja reitin läheisyydessä on – Saimaan vesistöalueelle tyypillisesti – runsaasti esihistoriallisen ajan jäänteitä. Ihminen on käyttänyt vesireittiä kulkemiseen jo kivikaudelta alkaen. Reitin varrelta on löydetty lukuisia esihistoriallisen ajan asuinpaikkoja.

Kermajärven rannoilla ja reitin keskivaiheilla Koloveden alueella on runsaasti merkkejä ihmisen varhaisesta toimimisesta alueella. Näitä ovat mm. vaikeasti saavutettavat Vierunvuoren kalliomaalaukset Pilpan läheisyydessä. Valtakunnallisesti arvokkaita muinaisjännöksiä ovat myös Kermajärven saarissa sijaitsevien Hoikansaaren, Syrjäsaaren ja Linjasaa-ren varhaismetallikautiset lapinrauniot.

Heinäveden reitin rikkaat kalavedet ovat olleet aikojen alusta tärkeä pyyntikohde, jo 1500-luvulta alkaen on tästä löydettävissä dokumentteja.

KULTTUURIHISTORIALLISTESTI ARVOKKAAT KOHTEET

teemakartta 1:200 000

- Valtakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristökohde
- Kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennus tai muu kulttuurihistoriallinen ympäristö
- Vesiliikenteen ja -voiman rakenteita
- Hylky
- Lehto- tai kulttuurikasvillisuuskohteet
- Maa- tai metsätaloudellinen alue, joilla on ympäristöllisiä arvoja
- Perinnemaisema
- Kulttuurimaisemakohteet
- Muu maaseutu- tai kulttuuriympäristökohteet

3.2.2 Asutuksen historiallinen tausta ja rakennushistorialliset kohteet

Heinäveden alueen asuttaminen on alkanut jo 1500-luvun loppupuolella, josta on ensimmäisiä kirjallisia dokumentteja. Asuttuja taloja oli vähän ja ne sijoituivat vesireitin varteen. Vasta 1700-luvulla alkoi asutus lisääntyä ja Heinävedelle perustettiin kappeli noin v. 1750. Isojako ja suurten tilojen jakaminen erillisiksi, elinkelpoisiksi tiloiksi 1700-luvun loppupuolelta alkaen kiihdytti asutuksen leviämistä ja kasvatti asukkaiden määrää. Maanviljelys perustui kaskeamiseen. Kaskeamista jatkettiin aina 1800-luvulle asti, mikä edelleen näkyy maisemassa laaksojen koivikkoina, kaskiraunioina ja muina kasvitilouden jäänteinä.

1800-luvun puolestavälistä alkanut teollinen toiminta (järvimalmiruukit ja sahatoiminta) Saimaan vesistöalueella tarjosi uudenlaisia mahdollisuuksia asumiseen ja toimeentuloon. Oravin ruukin ympärille muodostui taajama. Ruukin vaikutus metsän kaatoon (koivu) niin lämmityspeiksi kuin hiilen polt-

tamiseksi näkyi vesireitillä kauas. Palokin ja Kerman sahat käyttivät pääosin mäntypuuta. Sahat työllistivät yhteensä yli tuhat henkeä.

Liikkumisesta ja kuljetuksista tuli merkittävä taloudellinen tekijä ja keskustelu Heinäveden yhdistämisestä Saimaan muuhun laivareitistöön aloitettiin 1800-luvun loppupuolella.

Rakennushistoriallisista kohteista vesireitin varrella ovat tärkeimpinä kanavat ja sillat. Kanavat on kuvattu kohdassa 4.2.3. Muita rakennushistoriallisia kohteita ovat vesireitin varren maatila- ja huvilarakennukset sekä teollisuushistorialliset kohteet. Kohteista on yksityiskohtaiset inventointitiedot maakuntamuseossa ja maakuntaliitossa, josta syystä tässä on niistä vain yhteenveto:

- Oravin kyläkokonaisuus sisältää kymmeniä kultuurihistoriallisesti arvokkaita erityisesti teolliseen ja sotahistoriaan liittyviä rakennuksia ja rakennuskokonaisuuksia.

Viljelymaisemia on reitin varrella hyvin vähän, niiden vaaliminen onkin tuiki tärkeää.

- Koukunpolven huvilayhdyskunta syntyi 1920-luvulla. Huviloita ovat mm. Kiuruveden apteekkarin B. E. Forsmanin huvila, Aino Acktén Pohjantaipale sekä Juhani Ahon kalamaja. Maisemalliseen kokonaisuuteen liittyy myös Pohjantaipaleen komea kartanomainen maatila rantarakennuksineen.
- Kerman kosken ympäristö, jossa kanavan lisäksi ovat Kerman suursahan jäänteet ja suuri sahanpuruvuori sekä kosken ylittäneen vanhan maantiesillan kiviarkut. Arkkujen päälle on rakennettu kevyen liikenteen silta 1990-luvun lopulla.
- Pilppalan tila Kerman kanavan pohjoispuolella
- Karvion kyläkokonaisuus, jossa on useita, kulttuurihistoriallisesti arvokkaita rakennuskohteita
- Lintulan luostari sekä **Palokin kyläkokonaisuus** sahaan liittyvine teollisuushistoriallisine fragmentteineen
- alueella on lisäksi paljon muitakin henkilöhistoriallisia kohteita, kuten Otto Kotilaisen huvila Varisveden rannalla ja Kerman Kallen mökki Kerman kanavalla.

3.2.3 Kanavat ja vesirakenteet

Heinäveden reitti on tyypillinen sisävesireitti, jossa pääosa reitistä on järviältäaitten ja kapeikkojen luonnonuomaa. Kanavat on rakennettu järviältäaita patoavien kannasten kohdille, luonnonkoskien viereen. Todellisuudessa luonnonkoskiakin on jossain määrin perattu paremmin kuljettaviksi jo ennen kanavointia.

Reitin kanavointi on tehty useassa vaiheessa, ensimmäisenä valmistui Oravin avokanava vuonna 1881. Seuraavaksi valmistui Karvion sulkukanava vuonna 1896. Varsinainen Heinäveden reitin kanavointi tehtiin vuosina 1903–05, jolloin valmistuivat Kerman, Vihovuonteen ja Pilpan sulkukanavat, jotka Karvion kanavan tapaan rakennettiin luonnonkoskien viereen. Lisäksi samaan aikaan kunnostettiin ja rakennettiin Vääräkosken kapeikko.

Erillisenä hankkeena on vuosina 1911–14 toteutettu

Juojärven kanavointi, jossa on Varistaipaleen 4-sulkuinen ja Taivallahden 2-sulkuinen kanava. Kaikki Heinäveden ja Juojärven sulkukanavat on mitoitettu Saimaan kanavan käyttömottojen mukaisiksi.

Tässä on kanavien lyhyt historia maantieteellisesti pohjoisesta alkaen:

*Heinäveden reitiltä itään on Juojärven reitti, jolle rakennettiin 1911–1914 **Varistaipaleen nelisulkuinen ja Taivallahden kaksisulkuinen kanava**. Varistaipale on Suomen pudotuskorkeudeltaan suurin (14,5 metriä) ja ainoa nelisulkuinen kanava. Varistaipaleella on säilynyt ehjä 1910-luvun rakennuskokonaisuus, joista entiseen renkitupaan on sijoitettu kanavamuseo.*

***Karvion kanava** yhdistää Kermajärven Varisveteen ja siitä edelleen reitille Kuopioon. Kanava on 300 metriä pitkä ja se on Heinäveden vanhin kanava, rakennettu 1895–1896. Pudotuskorkeutta sulussa on 1,8 metriä. Kanava on Heinäveden reitin vilkkaimpia kanavia. Kanavan ylittää valtatie 23. Sulkukanavan vieressä on virkistyskalastajien suosima Karvionkoski. Kanavan ja kosken ympärillä on Karvion kylän keskus, jossa on matkailupalveluita.*

***Kerman kanava** on yksisulkuinen, 250 metriä pitkä yksisulkuinen kivirakenteinen kanava. Kanavalinja kulkee Kermajärven ja Koskilahden välissä olevan kannaksen läpi, jossa on kolme koskea, Kissakoski, Haapakoski ja Kermankoski. Kermankoskessa on ollut saha ja kylän ensimmäinen voimalaitos, jossa on ollut generaattori. Siitä muistona on vielä suuret sahanpurukat kannaksella. Kerman kanava on rakennettu vuosina 1903–1905. Työt alkoivat 1903 ja 1905 kaivutyöt ja kivisulku valmistuivat. Kanavan yli kulkeva rullasilta valmistui samanaikaisesti. Kanavalla ei ole omaa miehitystä, se on automatisoitu. Pudotuskorkeutta kanavalla on 2,3–2,4 metriä.*

***Vihovuonteen kanava** on yksisulkuinen, 250 metriä pitkä ja pudotuskorkeudeltaan 0,8–0 metriä. Kanava on rakennettu 1903–1905. Kanava kaivettiin Vihovuonteen kosken länsipuolelle Kaivannonniemen halki.*

***Vääräkosken kanava** on 240m pitkä avokanava. Kanava rakennettiin vuosina 1903–1905. Kanavassa on jyrkkä kaarre, joka yhdessä voimakkaan virta-*

uksen kanssa haittaa alusten liikennöintiä. Aiemmin liikennettä ohjasi vahti vuonna 1910 valmistuneesta tornista käsin ja nykyisin kanavassa on ohjausta varten liikennevalot. Kanavan ja vuolteen yli kulkee komea 1939 valmistunut Joensuu–Varkaus -radan rautarakenteinen silta.

Pilpan kanava yhdistää Kermajärven Haukiveteen yhdessä Kerman ja Vihovuonteen kanavien kanssa. Pituutta yksisulkuisella kanavalla on yli 200 metriä ja pudotusta 0,4-0,95 metriä. Kanava rakennettiin 1903–1904, ja sulkuportteineen avattiin liikenteelle 1904. Kanava rakennettiin länsipuolelle Pilpan koskea.

Oravin kanava sijaitsee Oravintaipaleen kannaksella. Kanava on 237 metriä pitkä avokanava, se valmistui 1861 ja uudistettiin nykyiseen muotoonsa 1881. Valmistuessaan kanava lyhensi Savonlinnan ja Joensuun välistä laivamatkaa yli 30 kilometriä kun laivojen ei enää tarvinnut kiertää Tappuvirran kautta. Kanavaa levennettiin ja syvennettiin vielä 1907–1911. Oravin kanavan korvasi lähelle 1960 valmistunut Haponlahden avokanava.

Kanava-alueet ovat olleet kokonaisuuksia, joissa on ollut lukuisia eri tarkoitukseen tehtyjä rakennuksia, kuten kasöörin, kanavanhoitajan ja kanavarengin asunnot, vajat ja työtilat, mahdolliset karjasuojat, kaivorakennukset, aitat ja aluetta huolellisesti ympäröidyt aitaukset. Kanavien alkuperäinen rakennuskanta sekä kanavaympäristö on suunniteltu ja toteutettu aikansa arkkitehtuuri- ja puutarhanäkemysten pohjalta samoin periaattein kuin vastaavasti asemaympäristöt rautateilla.

Rakennusten suunnittelijoina ovat olleet aikakauden arvostetut arkkitehdit, kuten arkkitehti Bruno Granholm (Karvion kasöörintalo 1895 /purettu), arkkitehtiprofessori Gustav Nyström (Pilppa 1903/purettu, Kerma 1905, Vihovuonne 1905/purettu) ja arkkitehti Thure Hellström (Vääräkoski 1908, Varistaipaleen ja Taivallahden kokonaisuudet 1912 sekä useita täydentäviä rakennuksia reitillä).

Rakennuskokonaisuutta kanavilla täydensivät kansallisromanttiseen henkeen sovitetut puutarhat, joiden suunnittelusta ja istutusperiaatteista vastasi paikalla ainakin vuonna 1906 käynyt kanavalaitoksen puutarhuri. Tyypillistä ajan kasvillisuutta olivat mm. erityyppiset havut sekä komeat kanavaa reunustavat koivurivit.

3.2.4 Muut erityisrakenteet

Vesireitin maisemaan kuuluvat myös väylän ylittävät rakenteet, kuten sillat. Maisemallisesti merkittäviä siltoja ovat Oravin, Hynnillänsalmen ja Karvion maantiesillat sekä Joensuu-Varkaus- radan komea rautarakenteinen silta vuodelta 1939 Vääräkosken kanavalla.

Oravin betoninen, alapuolisella betonikaarirakenteella tuettu silta on rakennettu v. 1964. Hynnillänsalmen korkea 4-aukkoinen silta valmistui vuonna 1978 ja se rakennettiin korvaamaan vanha kääntösilta. Kääntösillan siltavahdin virkatalo on edelleen uuden sillan katveessa. Karvion kanavan ylittää Joensuun valtatie korkea betonisilta. Kerman kanavalla on lisäksi kanavan ylittävä paikallisten silta. Taivallahden kanavalla on kapea, yläpuolisella ansarakenteella tuettu kääntösilta.

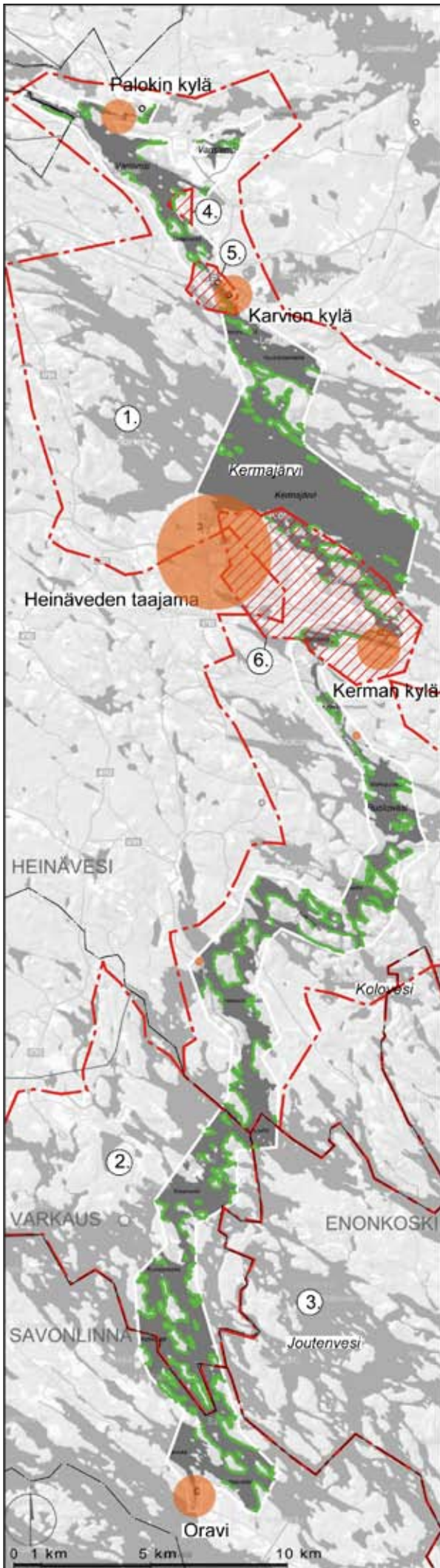
Kanava-alueilla on toteutettu kalataloudellisia kunnostuksia mm. Kerman-, Kissa- ja Haapakoskella, Vihovuonteella, ja viimeksi Pilpassa.

Karvion kanava ja koski yhdistävät Kermajärven Varisveteen.

MAANKÄYTTÖ JA TAAJAMAT

teemakartta 1:200 000

 Taajama-asutus

 Rakentamattomat rannat
ranta- tai osayleiskaavoista katsottuina

 Kaava-alueet:

1. Heinäveden reitin rantayleiskaava
2. Joutenvesi-Äimisvesi osayleiskaava
3. Saimaan alueen osayleiskaava
4. Varisniemen rantakaava
5. Karvion osayleiskaava
6. Kerman osayleiskaava
7. Oravin osayleiskaava

3.3 Maankäyttö

3.3.1 Maakuntakaavat

Etelä-Savon puoleisella Heinäveden reitin alueella on voimassa Etelä-Savon maakuntakaava, joka on vahvistettu 4.10.2010.

Kangaslammen kunta liitettiin Varkauden kaupunkiin vuoden 2005 alusta ja Heinäveden reitin entisen Kangaslammen kunnan alueella sijainneet osat kuuluvat siis nykyisin Varkauteen ja Pohjois-Savon maakuntaan. Pohjois-Savon maakuntakaava hyväksyttiin syysvaltuustossa 2010 ja on parhaillaan ympäristöministeriön vahvistettavana.

3.3.2 Osayleiskaavat ja asemakaavat Heinävedellä

Selvitysalueita koskettaa kolme Heinäveden kunnanvaltuuston hyväksymää ns. ensimmäisen asteen osayleiskaavaa, joita ei ole alistettu lääninhallituksen tai ympäristökeskuksen vahvistettaviksi.

Kirkonkylän osayleiskaava on hyväksytty kunnanvaltuustossa 28. 1.1991.

Karvion osayleiskaava on hyväksytty kunnanvaltuustossa 11.11.1991.

Kerman osayleiskaava on hyväksytty kunnanvaltuustossa 30. 3.1992.

Valamon ja Papinniemen osayleiskaava on vahvistettu Etelä-Savon ympäristökeskuksessa 25. 6.1997.

Lisäksi alueella on useita hyväksytyjä ja vahvistettuja asemakaavoja Kirkonkylässä ja Karviossa sekä useita vahvistettuja rantakaavoja eri puolella aluetta.

3.3.3 Rantayleiskaavat

Entinen Kangaslammen kunta on laatinut Joutenveden pohjoispuolelle Joutenvesi-Äimisvesi- osayleiskaavan v. 1996 ja Savonlinnan kaupunki Oravin-Joutenveden osayleiskaavan v. 1997. Enonkosken kunta on laatinut Saimaan alueen osayleiskaavan v. 1996. Kaikki mainitut osayleiskaavat sijoittuvat luontoarvoiltaan merkittäville vesistöalueille. Kaavojen tavoitteina on ollut alueen erämaisen luonnon säi-

lyttäminen ja vain vähäisessä määrin uuden rakennusoikeuden osoittaminen. Kaavamääräyksissä on otettu kantaa myös alueen metsien hoitoon ranta-alueilla.

Heinäveden kunnan puolella on laadittu Heinäveden reitin rantaosayleiskaava v. 2002.

3.3.4 Heinäveden reitin rantaosayleiskaava

Reitille erityisen merkityksellinen maankäyttösuunnitelma on Heinäveden reitin rantaosayleiskaava, joka on vahvistettu Etelä-Savon ympäristökeskuksessa 2.7.2002. Osayleiskaava käsittää pääosin kansallismaisemaksi nimetyn Heinäveden reitin rantavyöhykkeet ja sen lievealueet Varkauden rajalta aina Varistaipaleelle ja Palokkiin asti.

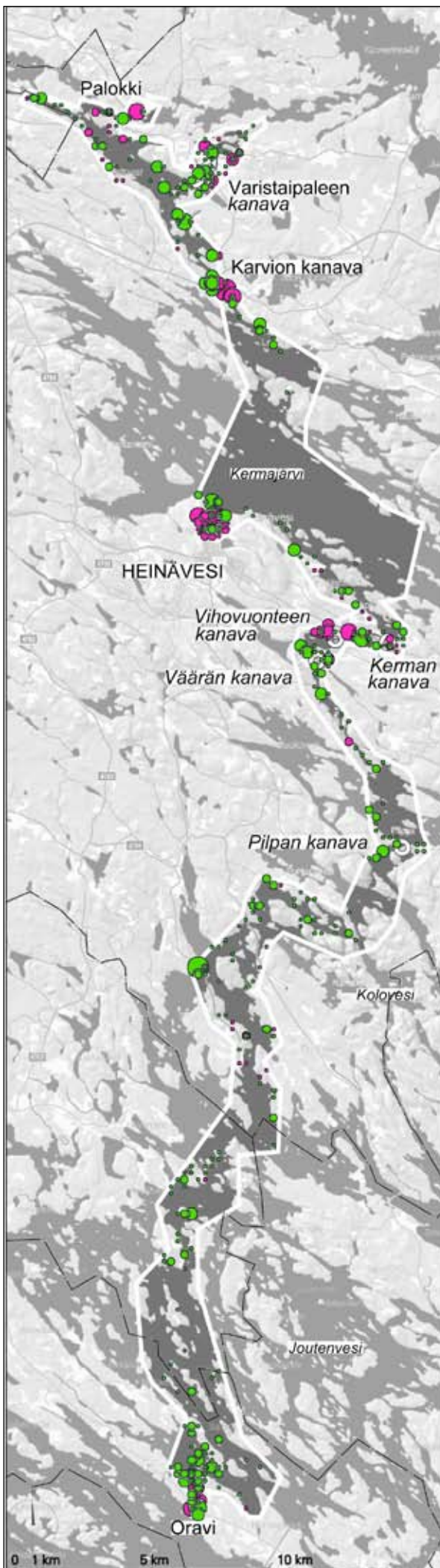
Osayleiskaavan maankäytön suunnittelussa tärkeinä tekijöinä ovat olleet loma- ja ympärivuotiseen asutukseen liittyvät elinkeinojen kehittämismahdollisuudet, alueen merkitys matkailuun, vesiliikenteeseen ja virkistykseen sekä alueen merkittävät luontoarvot. Lisäksi suunnittelun keskeisenä lähtökohtana on ollut rantarakennusoikeuden turvaaminen ja tasapuolinen jakaminen maanomistajien kesken.

Osayleiskaavalla tuetaan kylien ja kyläkeskusten kehittymistä osoittamalla niiden läheisyyteen tiiviimpää loma- ja ympärivuotista asutusta. Näitä alueita ovat Palokki, Varistaipale, Karvio ja Kerma. Loma-asuntojen rantarakentamisen osalta tavoiteasettelu on ollut haastava ja moninainen. Osayleiskaavalla on toisaalta suojeltu luontoarvoja ja rakentamisen ohjaamisella on pyritty säilyttämään keskeisen laivareitin maisemallisia arvoja. Toisaalta maaomistajien tasapuolinen kohtelu on taattu siirtämällä rakennusoikeus maanomistajan muille rannoille, jossa rakentamisen toteutuminen ei ole ristiriidassa esim. maisemallisten tavoitteiden kanssa.

Osayleiskaavassa osoitettiin rakentamista 200 m syvyiselle rantavyöhykkeelle yhteensä 1778 rantarakennuspaikkaa. Näistä jo aiemmin toteutuneita rakennuspaikkoja oli yhteensä 844 ja uusia rakennuspaikkoja 934. Ympärivuotisia rakennuspaikkoja oli yhteensä 267, joista uusia on 64. Näiden lisäksi erillisiä saunoja oli 4.

ASUTUKSEN LUONNE

teemakartta 1:200 000

Lomarakenukset v. 2007 250x250 m:n alueittain

- 1
- 2
- 3 - 4
- 5 - 6
- 7 - 8

Väestö v. 2007 250 x 250 m:n alueittain

- 1 - 3
- 4 - 6
- 7 - 11
- 12 - 18
- 19 - 33

3.3.5 Heinäveden reitin kylät ja asuminen

Heinäveden reitin varrella tai sen välittömässä vaikutuspiirissä on neljä kylää sekä Heinäveden kunta-keskus. Pohjoisesta alkaen kylät ovat: Palokin kylä, Karvion kylä, Heinävesi, Kerman kylä ja Oravi.

Palokin kylällä on pitkä teollinen historia, johon olennaisesti liittyy vesivoima ja puuraaka-aine. Palokin koskivoimaa on hyödynnetty ainakin vuodesta 1776, jolloin kosken partaalle rakennettiin kaksiraaminen vesisaha. Vuodesta 1858 sahan omisti Hackman & Co, jonka aikana sahasta tuli Itä-Suomen suurimpia. Lisäksi Hackmanilla oli alueella laajat maaomaisuudet. Sahatavaraa vietiin Venäjälle, ennen muuta Pietarin seudulle, Saimaan kanavan kautta. Suurimmillaan Palokin kylän asukasmäärä ylitti 1000 hengen rajan 1900-luvun alussa. Venäjän vallankumouksen tapahduttua ja Suomen itsenäistyttyä v. 1917 myös vienti Venäjälle romahti. Palokin sahaustoiminta hiipui v.1921 ja kylän väkiluku lähti jyrkkään laskuun. Kylä muuttui samalla hiljalleen tyypilliseksi maatalousvaltaiseksi maaseututaajamaksi. Muistona teollisesta toiminnasta alueella on jäljellä joitakin säilyneitä rakennuksia, paljon sahan aikaisten rakennusten jäänteitä sekä sähköä tuottava vuonna 1961 rakennettu Palokin vesivoimalaitos. **Karvion kylä** sijaitsee kanavan kaakkoispuolella. Karvio on Heinäveden kirkonkylän jälkeen Heinäveden toiseksi suurin taajama. Kanavan lähellä valtatie 23 varressa on palveluita ja kanavan länsipuolella lomakylä. Karvion kylä valittiin Mikkelin läänin vuoden kyläksi v. 1993.

Heinäveden kirkonkylässä asuu noin 2 000 henkeä. Keskustaajamassa on kunnan kokoon nähden hyvät palvelut: 2 markettia, 2 pankkia, hotelli-ravintola, alko, huoltoasema sekä useita erikoisliikkeitä ja palvelualojen yrityksiä. Keskustassa ovat kunnanviraston lisäksi myös Kelan, verotoimiston, työvoimatoimiston ja nimismiehen kanslian palvelupisteet. Heinävedellä on alakoulut kirkonkylässä Sapussa, Rummukkalassa ja Lajunlahdessa. Kunnassa on oma yläaste ja lukio.

Kerman kylätaajama on keskittynyt Kermankosken ja Kerman kanavan ympäristöön. Kerman kylässä on toiminut Etelä-Savon suurimpiin lukeutunut Kerman saha, joka perustettiin kosken partaalle v. 1796. Parhaimmillaan saha työllisti lähes 300 työntekijää. Kerman saha lakkautettiin v. 1904. Sahan viereises-

sä Kissakoskessa on ollut 1800-luvun lopulla iso vesimylly. Nykyisin sahan tilalla Kermassa on tanssilava.

Oravin kylän alkuperä on Oravin rautaruukki, joka toimi avokanavan pohjoisrannalla vuosina 1868–1901. Se käytti raaka-aineenaan lähiseudun järvistä nostettua järvimalmia. Ruukin rakensi v. 1868 pietarilainen Putilovin rautatehdas, joka tarvitsi rautaa valmistamiaan ratakiskoja ja rautatiekalustoa varten. Toisin kuin useimmat muut Suomen ruukit, Oravin ruukki ei sijaintinsa vuoksi käyttänyt vesivoimaa, vaan sen sijaan höyryvoimaa. Ruukin tuotteet kuljetettiin laivoilla Saimaan kanavan kautta Pietariin. Putilovin yritys teki konkurssin v. 1876 ja ruukin tuotanto keskeytyi.

Oravin ruukin toiminta elpyi 1890-luvun alussa ja ruukille rakennettiin v. 1890 myös höyrysaha. Samana vuonna Oravin kylään perustettiin koulu ruukin työmiesten lapsille, kansankirjasto, vapaapalokunta ja postitoimisto. Ruukin palveluksessa oli tällöin useita satoja työntekijöitä ja koko Oravin kylässä asukkaita oli noin 1 000.

Oravin ruukin toiminta päättyi lopullisesti v. 1901. Ruukin tuotantorakennukset purettiin mutta nykyisin retkeilymajana käytettävä entinen ruukinpatruunan huvila on säilynyt. Lisäksi kanavan länsirannalla, ruukin alueella on runsaasti rakennusten ja rakennelmien perustuksia sekä kuonakasoja.

3.3.6 Loma-asuminen

Veden ja vesiväylän ympäristö on suosittu lomailukohde. Itse Heinäveden kunnassa on noin 1550 loma-asuntoa, joista puolet on ulkopaikkakuntalaisten omistuksessa. Loma-asutusta on yksittäisinä mökkeinä tasaisesti koko reitin varrella. Selkeästi suurimmat loma-asutuksen keskittymät ovat pohjoisessa Varisveden rannoilla, Kerman lähialueella sekä Oravissa. Loma-asutuksen keskittyminen lähelle toimivia kyliä tukee kaupallisten palveluiden säilymistä kylissä.

Heinäveden kirkonkylän ranta-alue ja kirkko.

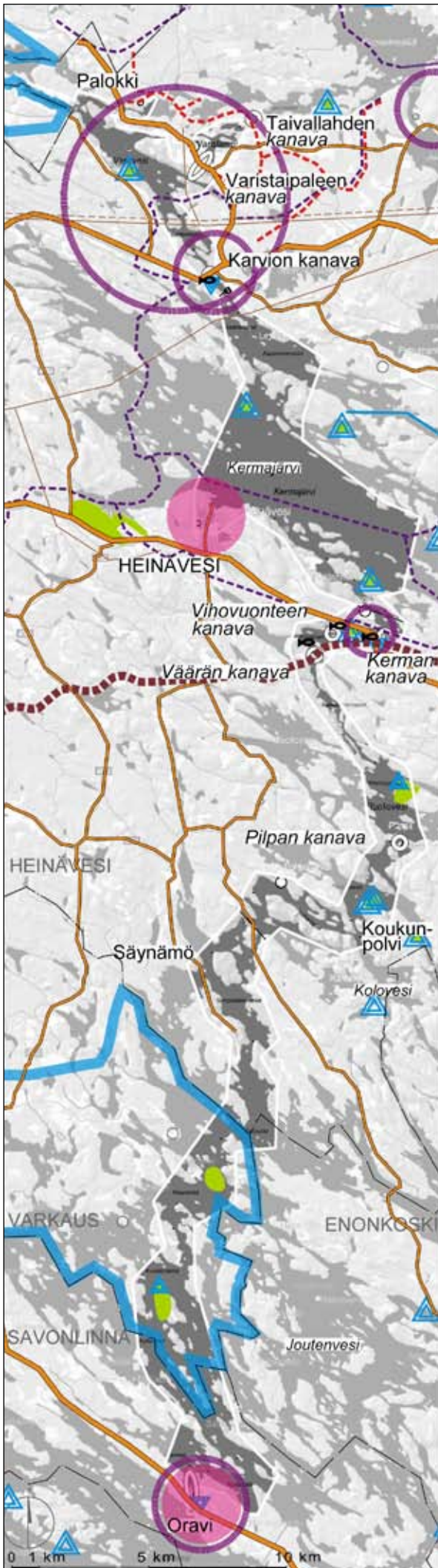

Laivan käynti kirkonkylän rannassa on edelleen kesäpäivän tärkeä tapahtuma.

YHDYSKUNTARAKENNE JA MATKAILU

teemakartta 1:200 000

- Aluekeskuksen alue
- Matkailupalveluiden alue
- - Retkeilyreitti
- - Moottorikelkkareitti
- Vesistömatkailun kehittämisalue

Muita maisemaan vaikuttavia teknisiä rakenteita:

- Rautatie
- Päätie/ valtatie
- Paikallistie
- Voimalinja
- Melontareitti
- ▲ Retkisatama (Norppareitti)
- ▼ Vierassatama (Norppareitti)
- Virkistysmatkailualue / virkistysalue
- 🐟 Kalastuskohde

Lähteet:

Maakuntakaava, osayleiskaavat ja Norppareitin opaskartta

3.4 Matkailu

3.4.1 Matkailupalvelut ja niiden kehittämissuunnitelmat

Heinäveden reitin matkailupalvelut keskittyvät nykyisten kylien läheisyyteen. Palveluita ovat majoitus- ja ravitsemuspalvelut, mutta myös enenevässä määrin elämyspalvelut. Heinävedellä näitä ovat erityisesti vesillä liikkumiseen, vesimatkailuun ja virkistyskalastukseen tukeutuvat palvelut.

Karvion kanavan läheisyydessä on monipuolinen matkailupalvelukeskus, jossa on majoitus- ja ravintolapalveluiden lisäksi arvostettu koskikalastuspaikka. Koskikalastukselle on rakennettu palveluita myös Kerman ja Vihovuonteen alueilla.

Kalakannan kehittämiseksi on laadittu yksityiskohdaiset selvitykset ja suunnitelmat Heinäveden reitin koskien kunnostamiseksi, jotta paikallinen poikastuotanto elpyisi. Suunnitelmissa on esitetty tiiviiksi painuneiden koskipohjien täydentämistä mm. kivilä, soraikoilla ja suojakivikoilla. Suunnitelmat ja toimenpide-ehdotukset on laadittu kaikkien kanavien viereisiin koskiin sekä myös reitin muutamaaan monihaaraiseen kapeikkoon. Kunnostusten ensisijaisena tavoitteena on lisätä alueen virtavesieliöstön, etenkin järvitäminen, lisääntymisedellytyksiä. Hyviä tuloksia on jo saatu mm. Kermankoskella. Suositteleva virkistyskalastuspaikkoja onkin Kerman ja Karvion alueella.

Reitin eteläosassa on Koloveden kansallispuisto, jossa on metsähallituksen sekä yksityisten palveluntuottajien ylläpitämät monipuoliset retkeilypalvelut (INFO, majoituspalvelut, välinevuokraukset ja veneilypalvelut).

Alueen tärkeimpiä ja Suomen suosituimpiin kuuluvia matkailukohteita ovat Uuden Valamon ja Lintulan luostarit. Luostarit on mielletty kuuluviksi Heinäveden reittiin, mutta todellisuudessa ne sijaitsevat Juojärven reitin puolella.

Matkailupalveluiden kehittämiseksi on kunta laatinut v. 2008 Heinäveden matkailun kehittämissuunnitelman. Suunnitelmassa kehittämisen painopistealueiksi on esitetty Valamoa, Karviota, Kermaa ja Raaminmäkeä, joista Karvio ja Kerma ovat osa Heinäveden reittiä.

Karvion alueesta todetaan selvityksessä, että alueella on jo aktiivisia ja toimivia matkailupalveluita, joiden varaan kehittäminen on syytä kiinnittää. Alueelle on perustettu yhtiö, jonka tarkoituksena on kasvaa lähivuosina lähes sadan loma-asunnon kyläyhteisöksi. Kehittämistoimenpiteeksi esitetään oheispalveluiden kehittämistä, markkinointia ja alueelle laadittavaa *masterplan*iä, jossa määritellään matkailuliiketoiminnan kehittämiseen liittyvät asiat sekä investointi-, maankäyttö- ja rahoitussuunnitelma.

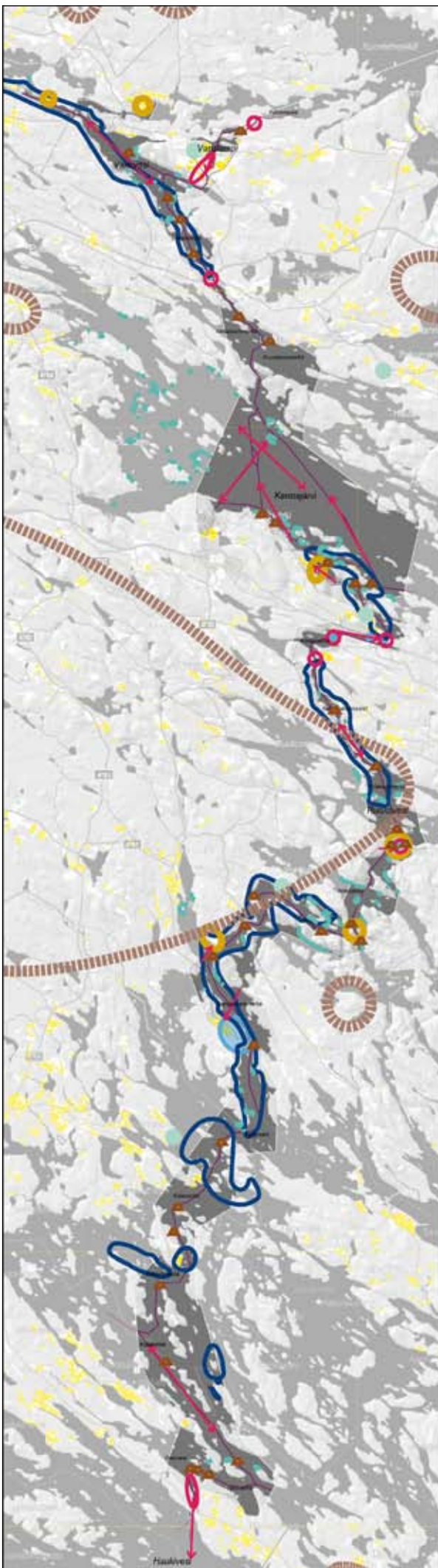
Kerman alueella keskeinen matkailutoimija on Kermankeidas, joka tarjoaa ravintola-, majoitus- ja kokouspalveluita sekä veneilypalveluita. Keskeinen kehittämissuunnitelma Kermassa on laadukkaasti majoitustarjonnan rakentaminen. Muita kehittämissuunnitelmia ovat *masterplan*iä, jossa määritellään matkailuliiketoiminnan kehittämiseen liittyvät asiat sekä investointi-, maankäyttö- ja rahoitussuunnitelma, yrityksille suunnattujen palveluiden parempi tuotteistaminen ja myynnin kehittäminen.

Oravin kylässä kanavan länsipuolella toimii laaja ja monipuolinen matkailukeskittymä Saimaa Holiday, jossa on mm. laajat matkailu-, majoitus- ja vierasvenesatamapalvelut. Saimaa Holiday on 2010 valittu Suomen vuoden 2010 nousevaksi vesistömatkailukohteeksi European Destinations of Excellence -kilpailussa. Voittajakohteen valinnassa on kiinnitetty huomiota monipuolisiin vesistöön liittyviin matkailupalveluihin, paikallisen kulttuurin hyödyntämiseen, kestävään toimintatapaan ja valmiuksiin toimia kansainvälisillä markkinoilla.

MAISEMALLISET ARVOT

teemakartta 1:200 000

■ Vesistö

⊘ Valtakunnallisesti arvokas kumpumoreenien alue

○ Kulttuurimaisema-alue

— Maisemallisesti arvokas ranta-alue

○ Maisemallisesti merkittävä laivaväylän kapeikkoalue tai maisemallisesti arvokas alue

● Koski

○ Kanavaympäristö

○ Pohjavesialue

■ Pelto tai niitty

▲ Vesimaiseman kivi/kalliolohkare

→ Hieno/ pitkä/ laaja-alainen näkymä

● Maa- tai metsätaloudellinen alue, joilla ympäristöllisiä arvoja

Lähteet:
Maakuntakaava
ja osayleiskaavat

4 Analyysi ja johtopäätökset

4.1 Luonnon ja maiseman monimuotoisuus

Heinäveden reitti on luontoarvoiltaan erittäin merkittävä vesireitti. Reitin tärkeyttä Järvi-Suomen tyyppillisten piirteiden säilyttäjänä kuvastaa mm se, että reitti kulkee läpi tai sivuaa lukuisia suojelustatuksella nimettyjä luontokohteita. Näitä ovat mm Koloveden kansallispuisto, Joutenveden ja Kermajärven Natura- ja rantojen suojelualueet, sekä pienemmät luontokohteet.

Reitin maisema jyrkkäpiirteisine kalliorantoinen antaa vaikutelman erämaasta. Vaikka loma- ja rantarakentamista tietyillä reitin jaksoilla on runsaasti, on rantojen asumattomuuden mielikuva edelleen pääosin säilynyt.

4.2 Heinäveden reitin maiseman historia ja sen piirteet tänään

4.2.1 Reitin maisemahistoria

Heinäveden reitti on maisemallisesti monipuolisimpia sisävesiliikenteen reittejämme ja siihen liittyy monia arvokkaita liikenne- ja teollisuushistoriallisia muistomerkkejä. Heinäveden reitti on yksi Suomen kansallismaisemista.

Heinäveden reitin taloudellinen ja liikenteellinen merkitys kasvoi 1800- ja 1900-lukujen taitteessa, kun vesistön laaja kanavaverkosto toteutettiin. Laivaliikenne Heinävesi-laivoilla Kuopion ja Savonlinnan välillä alkoi v. 1906, jolloin pääosa kanavista valmistui. Heinäveden reitti ilmentää kansakunnan kollektiivisessa muistissa edelleen ihanteellista, romanttista ja romantisoitua käsitystä matkustamisesta valkokylkisillä höyrylaivoilla keskellä kauneinta suvea pikkutyttöjen myydessä kanavilla ahomansikoita.

Reitin maiseman historiaan liittyy sekä edelleen näkyviä ja esillä olevia elementtejä, että myös väistyneitä, kuitenkin vahvasti maisemakuvaa muokanneita tekijöitä.

4.2.2 Luontoympäristö

Lähtökohdiltaan Heinäveden reitti on luonnonmaisemaa, jota ihminen on lähes pistemäisesti muuttanut. Valtaosa laivareitin varresta on karua kalliorantais- ta, lähes erämaaluonteista luontomaisemaa. Arvokkaiden luontoympäristöjen valtionomistus sekä alueiden saamat suojelustatukset vakuuttavat, että kyseisten, laajojen luontoalueiden arvo luontoympäristönä on turvattu. Luonnonmaisema luonnonsuojelu- ja Natura-alueineen on reitin yksi merkittävimmistä vahvuusulottuvuuksista. Luontoarvojen säilyminen edellyttää käyttäjien ohjausta ja opastusta, josta syystä alueille (Kermajärven pohjoisosassa, Kolovesi sekä Linnansaari) on Metsähallituksen toimesta laadittu hoito- ja käyttösuunnitelmat. Joutenveden -Pyyveden hoito- ja käyttösuunnitelman laatiminen on aloitettu vuonna 2010.

4.2.3 Kanavaympäristöt

Heinäveden reitin tärkein rakennetun ympäristön elementti on neljän sulkukanavan kokonaisuuden muodostama rauhallinen sarja. Sulkukanavat ovat keskeisiltä rakenteiltaan (kivimuurit, portit, puistomainen ympäristö) hyvin alkuperäisen luonteensa säilyttäneitä. Kanavat muodostavat reheviä puistoympäristöjä kallioisen ja karun luontoympäristön keskelle.

Kulttuuri- ja teollisuushistorian harrastaja huomaa kuitenkin paljon muutoksia romanttisessa kanavamaisemassa: avauslaitteistot ja niihin liittyneet rakenteet, kopit ja suojat on poistettu ja korvattu moderneilla itsepalvelulaitteilla. Vanhoja rakennuksia on purettu ja niiden tilalle on rakennettu moderneja asuintaloja. Pihapiiriin oleellisesti kuuluneita talousrakennuksia, vajoja ja kanavamaisemaan perinteisesti kuuluneita rakenteita, kuten aitoja, on purettu sekä myös perinteistä kansallisromantiikan ajan kasvillisuutta poistettu ja korvattu uudemmalla lajistolla. Kanavien harmoninen kokonaisuusvaikutelma on kuitenkin jäljellä.

Suurta tarkkuutta ja huolellisuutta vaatii historiallisessa kokonaisuudessa tärkeiden osien ja jäljellä olevien piirteiden ylläpitäminen. Vielä suurempaa taitoa vaatii palauttaa ympäristölle kuuluneita, oleellisia piirteitä. Taitavalla kunnostuksella modernisoidutkin kanavat pysyvät edelleen romanttisena vahvuutena reitillä.

RAKENNETUN YMPÄRISTÖN ARVOJA

● Kulttuurimaisema-alue

● Kanavaympäristö

— Vene-/laivaväylä

— Kanavat:

1. Oravi
2. Pilppa
3. Vääräkoski
4. Vihovuonne
5. Kerma
6. Karvio

— Sillat:

1. Oravi
11. Pyyliinsalmi
3. Rata (Vääräkoski)
7. Hynnälänsalmi
5. Kerma (kanava)
6. Karvio (kanava)

▲ Kulttuurihistorialliset alueet:

1. Oravin kylä
8. Koukunpolvi
5. Kerman sahan jäänteet
9. Heinäveden kirkonkylä ja satama
6. Karvion kirkonkylä
10. Palokin kylä ja Lintula

■ Teollisuushistorialliset kohteet:

1. Oravin ruukki (länsiranta)
3. Kerman saha
10. Palokin saha

4.2.4 Teollisuushistoria

Reitin maisemahistorian väistyneitä elementtejä ovat teollisuushistorialliset elementit. Suuret tuotantorakennukset, sahat, myllyt, tukinuittolaitteet ja vastaavat rakenteet ympäröivine laajoine tuotanto- ja varastokenttineen on purettu. Erityisen suuret maisemamuutokset ovat tapahtuneet Palokin sahan, Oravin ruukin ja Kerman sahan alueilla, joissa valtavat rakennusmassat ympäröivine tuotantokenttineen ovat kadonneet maisemasta. Tyhjän tilan on täyttänyt typpipitoiseen maaperään vahvasti kiinnittynyt lehtipuusto ja aluskasvillisuus.

Teollisuushistorian lukeminen maisemasta vaatii tänä päivänä paljon taitoa ja vaivaa. Teollisuusympäristöjä ei voida palauttaa kukostusaikansa komeuteen, mutta säilyneiden fragmenttien esille raivaus, luontopolkujen kaltaisten ”teollisuusarkeologisten” polkujen tekeminen sekä informaation jakaminen tuo matkailulle yhden mahdollisen kiinnostuskerroksen lisää.

4.2.5 Loma-asutus

Heinäveden reitin maisemahistorian uusin kerros on rannoille tai rantojen läheisyyteen laajeneva loma-asutus. Historiallista huvilakantaa reitillä on vain vähän. Reitin rantaosayleiskaava vuodelta 2002 on huolellisesti pureutunut rantamaiseman säilyttämiseen reitille luonteenomaisena rajaamalla maisemallisesti arvokkaimmat rantaosuudet rakentamisen ulkopuolelle ja määrittelemällä rakentamisen määrän koko reitille.

Loma- ja virkistysasumisen entistä enemmän muuttuessa luonteeltaan ympärivuotiseksi virkistysasumiseksi, on tullut uusia paineita rantaosayleiskaavan muuttamiseksi niin, että rakennuspaikkakohtaisia rakennusoikeuksia lisättäisiin.

Maisema-alueen pohjoisosan erämaisia jaksoja on Kermajärven pohjoisosassa, Koloveden kansallispuistossa ja Joutenveden saaristossa.

4.3 Järviluonnon käyttö (virkistys, kalastus, matkailu, luontomatkailu)

Heinäveden reitin järviluontoa hyödynnetään monin eri tavoin. Perinteinen kotitarvekalastus on edelleen varsin yleinen harrastus. Kalastuksesta, erityisesti koskikalastuksesta, on kehitteillä matkailuvaltti. Kunnostettujen koskien yhteyteen on rakennettu polkuverkostoja, rannoille on rakennettu virvelöintipaikkoja, laavuja ja nuotiopaikkoja. Kalastusvälineitä vuokrataan ja huolletaan ja kalastuslupia saa helposti lunastaa palvelupisteistä.

Metsähallituksen hallinnoimilla Koloveden ja Kermajärven luontoalueilla on toteutettu monipuolisia luontoretkilypalveluita.

Heinäveden reitti koetaan edelleen myös perinteiseksi laivareitiksi, joka kuljetaan joko vuoro- tai risteilylaivalla tai yksityisellä matkaveneellä. Reitin varrelle on toteutettu sekä yksityisten että julkisyhteisöjen ylläpitämiä veneilypalveluita, venesatamia ja ruokailu- ja majoituspalveluita. Palvelutarjonta on luonnollisesti monipuolisimmillaan kesälomakauden aikana.

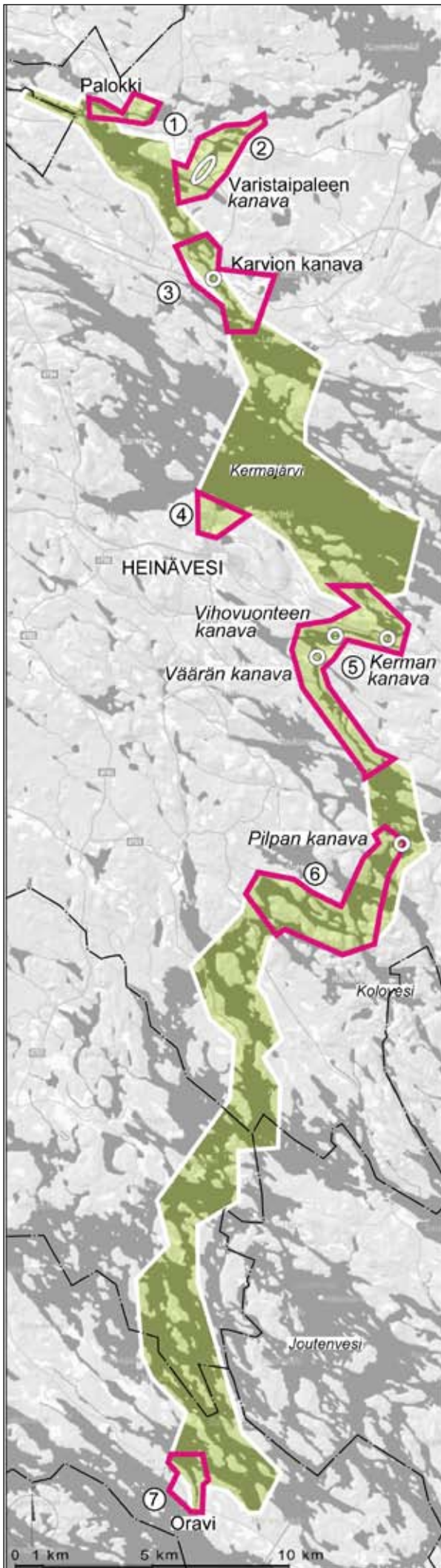
Vaikka vesistömatkailua pidetään reitille ominaisimpana matkailutapana, on sen rinnalla varsin laajaa ja kasvavaa automatkailua. Erityisesti Uuden Valamon ja Lintulan luostarit ovat merkittävästi kasvattaneet matkailijamääriään koko ajan.

Heinäveden matkailustrategiassa esitetään palveluiden tuotteistamisen kehittämistä sekä yhteisen markkinoinnin tehostamista.

MAISEMANHOIDON ESISUUNNITELMA,
ehdotus toimenpidealueiksi
teemakartta 1:200 000

1. Palokki
2. Varistaipale - Taivallahti
3. Karvio
4. Heinäveden kirkonkylän ranta
5. Väärä - Vihovuonne - Kerma -
Pilppalansalmi
6. Pohjantaival - Pilppa
7. Oravi
8. Luonnonmaisema ja metsämaise-
matarkastelu tehdään koko reitille

5 Esisuunnitelma maisemanhoitosuunnitelmien laatimiseksi

Heinäveden reitin selkäranka on vesiväylä ja siihen liittyvät tekijät. Reitille ja sen imagolle merkityksellistä ovat maisemalliset ja toiminnalliset solmukohdat, joita ovat erityisesti reitin kanavat ja niiden ympäristöt. Uusia maisemakohteita reitille muodostuu vesimatkailun, matkailun ja loma-asumisen rakentamisen ja kehittymisen myötä.

5.1 Ohjeiden ja määräysten kooste

Tässä esiselvityksessä on lähdetty siitä, että suunnitelmaa koko reitin maisemanhoidolle ei tehdä, vaan tarkemmat suunnitelmat kohdentuvat erikseen valituille alueille.

Maisemakuvan muuttumista ja/tai kehitystä reitillä ja sen lähialueilla on jo säännelty monin eri tavoin. Näitä keinoja ovat mm rantaosayleiskaavojen merkinnät ja määräykset, luonnonsuojelu- ja Natura-päätöksien perustelut, metsänhoito- ja rantojen suojeluohjeistukset sekä kansallispuistojen käyttö- ja hoitosuunnitelmat. Muita maisemanhoidon toteutuskeinoja löytyy eri laeista, joita ovat esim. luonnonsuojelulaki, maankäyttö- ja rakennuslaki, vesilaki, koskiensuojelulaki, maastoliikennelaki, kalastuslaki, vesiliikennelaki ja metsälaki. Tämä keinovalikoima on käytettävissä koko reitillä ja erityisesti kaikilla Natura- ja luonnonsuojelualueilla.

Jatkotyön yhteydessä on tarkoituksenmukaista käydä läpi reitin maisemakuvaa sääntelevät ohjeet ja määräykset sekä mahdollisesti myös lait ja arvioida niiden vaikuttavuus ja riittävyys reitin yleisen maisemakuvan kehittämiseksi ja ylläpitämiseksi. Ehdotuksena on, että säännökset ja määräykset kerätään yhteen, saatu aineisto analysoidaan ja kohdennetaan maisemanhoidon ja maisemansuojelun näkökannalta. Analyysin avulla pyritään arvioimaan reittikokonaisuuden maiseman hoidon ohjauksen keinot, mahdollisuudet ja mahdolliset puutteet. Mikäli tässä keinovalikoimassa ilmenee selviä puutteita, ne nostetaan esille. Selvitys toimitetaan tiedoksi kaikille alueella tehtäviä toimenpiteitä valvoville viranomaisille.

5.2 Kohteittaiset maisemanhoitosuunnitelmat

Tarkempien maisemanhoitosuunnitelmien painopistealueita ovat vesireitin tärkeät maisemalliset, kulttuurihistorialliset ja toiminnalliset solmukohdat.

Maisemanhoitosuunnitelmat esitetään kohdistettaviksi alueille, joilla on maisemallisten arvojen rinnalla kulttuurihistoriallisia, teollisuushistoriallisia tai muita, yleensä ihmisen käden luomia arvoja maisemaan. Moniarvoisia kohteita on reitillä tunnistettu yhteensä 7 kohdealuetta. Alueiden teemoina ovat kulttuurihistorialliset ympäristöt, asuminen ja loma-asuminen sekä virkistys ja matkailu.

Maisemanhoitosuunnitelmien tarkka rajaus maastossa on tehtävä kohteittaisten maisema-analyyysien avulla, joita edeltää huolellinen maastotarkastelu. Suunnitelmien tarkka rajaus saattaa tarkentuessaan jossain määrin poiketa valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen rajauksesta. Tämä esiselvitys on laadittu kirjallisen aineiston perusteella ilman perusteellisia maastokäyntejä, josta syystä esitetyt alue-rajaukset ovat vain viitteellisiä.

5.2.1 Kohteittaisten maisemanhoitosuunnitelmien alueiksi esitetään:

Palokki

Palokin alue on arvokas, laaja teollisuushistoriallinen kylämiljö, johon liittyy läheisesti Lintulan luostarin miljö. Palokin alueen teollisuushistorian elementit näkyvät parhaiten alueen vesistö rakenteissa, kuten patorakennelmissa, altaissa sekä rakennusten ja laitteiden jäänteissä.

Maisemanhoidon tavoitteena alueella on etsiä ja tunnistaa Palokin teollisuushistoriallisen maiseman ominaisuuksia ja osoittaa keinoja niiden esille nostamiseen ja mahdollisesti esimerkiksi hyödyntämiseen matkailussa.

Läheinen Lintulan luostari on oma maisemakokonaisuutensa. Luostarilla ei ole todellista liittymäpintaa Palokin teollisuushistorialliseen taustaan, vaan luostarimiljö on historiallista maatalousmaisemaa. Maisemanhoidon tavoitteena on tunnistaa Lintulan luostarin maisemalliset arvot ja esittää niiden kehittämiseksi keinoja.

Varistaipale – Taivallahti

Varistaipale- ja Taivallahti -kanavajakso on kiinnostava, Suomen monisulkuisin ”sulkukanavaportaikko”, jolla on yhdistetty Juojärven vesistö Saimaaseen. Erityisesti Varistaipaleen kanavamiljöön pitkin koivukujineen on maisemahistoriallisesti mielenkiintoinen. Kanavien kautta on kulku Uuden Valamon luostariin, joka on valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen rajauksen ulkopuolella, mutta sen tuntumassa.

Kanavakokonaisuus Varistaipaleen kanava – Varislampi – avokanava - Pieni Varislampi-Taivallahden kanava on vaikuttava ja arvokas kulttuurimaiseman ja erämaamaiseman yhdistelmä, jonka selkärangana on laivareitti.

Maisemanhoidon tavoitteena on maisemakokonaisuuden vahvojen kontrastien sekä kanavamiljöiden maisemallisten arvojen tunnistaminen. Erityisesti kanavamiljöiden osalta tavoitteena on kulttuuri- ja maisemahistoriallisten arvojen ylläpitäminen ja osittainen palauttaminen.

Karvio

Karvion kanava ja Karvion kylä muodostavat kulttuurihistoriallisen ja rakennushistoriallisen kokonaisuuden. Sekä kylässä että kanavan varressa on kehittyviä matkailupalveluita, kuten majoituspalveluita, retkeily- ja leirintätoimintoja sekä erityisesti kalastukseen liittyviä elämyspalveluita. Matkailuun liittyviä kehitystrendejä on selvitetty Heinäveden kunnan laatimassa matkailustrategiassa ja matkailun kehittämistä on turvattu maankäyttösuunnitelmien avulla.

Maisemanhoidon yhtenä tavoitteena on parantaa kanavaympäristön ja kylämiljöön luontevaa liittymistä yhteen. Tärkeä osio on kanavaympäristön kulttuurimaisemallisten arvojen tunnistaminen ja maisemanhoidollisten keinojen etsiminen näiden arvojen ylläpitämiseksi – mukaan lukien palauttamisen menetelmät. Erittäin tärkeä tavoite on alueen matkailullisten toimintojen huomioiminen osana maisemakokonaisuutta.

Heinäveden kirkonkylän ranta

Kehittyvän taajama-alueen ranta-alue, jolle on sekä toiminnallisia paineita (venesatama, matkailu) että rakentamisen paineita. Heinäveden

kirkonkylän ranta on maisemallisesti tärkeä alue, jonka ratkaisulla on merkitystä koko Kermajärven eteläisen maiseman luonteelle.

Maisemanhoidon tavoitteena on rannan uusien toimintojen, rakentamisen, veneilysatamatarpeiden ja matkailupalveluiden sovittaminen Kermajärven arvokkaaseen maisema- ja luontokokonaisuuteen.

Väärä – Vihovuonne – Kerma – Pilppalansalmi

Väärä-Vihovuonne-Kerma-Pilppalansalmi -väyläjakso on kulttuurihistoriallisesti kiinnostava vesireitin osa, jossa on useita merkittäviä kanavaympäristöjä, luonnonmukaisia koskia ja teollisuushistoriallisesti arvokkaita koskialueita. Jaksolle on lisäksi kunnostettu koskikalastuskohteita.

Tämä väyläjakso on vesireittinä erityisen kaipa ja vesimatkailijalle mielenkiintoinen ja monipuolinen. Reittijaksolla on vesillä liikkujalle lukuisia mielenkiintoisia kohteita, kuten Vääräkosken voimakkaasti virtaava avokanava, komea ratasiltaristikko sekä Vihovuonteen ja Kerman sulkukanavat.

Maisemanhoidon päätavoitteena on kanavamiljöiden maisemallisten arvojen tunnistaminen ja niiden ylläpitäminen ja palauttaminen. Toisena vahvana tavoitteena on tutkia edellytyksiä Kerman alueen teollisuushistoriallisten fragmenttien esiin nostamiseksi maiseman tärkeinä osina. Kolmantena tavoitteena on huomioida maisemanhoidossa alueen vahvasti kehittyvää matkailutoimintaa.

Pohjantaival – Pilppa

Pohjantaival-Pilppa on kulttuurihistoriallisesti kiinnostava vesireitin jakso, jossa on kulttuurihistoriallisesti tärkeä kanavaympäristö viereisine luonnonmukaisine koskialueineen sekä sen eteläpuolella 1900-luvun alkupuolella toteutunut, muutaman arvohuvilan ja niiden lähiympäristön jakso. Alueelle tärkeänä tekijänä on lisäksi Koloveden kansallispuistoalueen läheisyys. Kansallispuistosta on laadittu käyttö- ja hoitosuunnitelma.

Maisemanhoidon tavoitteena on korostaa jakson eteläosalla ja Koloveden kansallispuiston kohdalla maiseman erämaaluonnetta ja sen liittymistä laajaan, melko asumattomaan saaristoalueeseen. Tällä alueella annetaan suosi-

tuksia maanomistajille ja viranomaisille toivotavasta tavoitteistosta ja toimenpiteistä tavoitteiden saavuttamiseksi.

Pohjantaipaleen talo ja sen lähialueen huvilajakso on suhteellisen suppea alue, jonka merkitys ja kontrasti erämaajaksoon on huomattava. Maisemanhoitosuunnitelman tavoitteena on tunnistaa alueen erityispiirteet ja tarjota niiden korostamiseksi ja ylläpitämiseksi yhdessä yksityisten maanomistajien kanssa realistisia keinoja.

Pilpan kanavaympäristöä on 1960-luvulta alkaen modernisoitu rakennusten ja rakenteiden sekä myös osin ympäristön osalta. Pilpan alueella maisemanhoidon tavoitteena on kanavaympäristön kulttuurimaisemallisten arvojen tunnistaminen ja maisemanhoidollisin keinoin etsiä menetelmiä arvojen ylläpitämiseen ja mahdolliseen palauttamiseen. Toisena tavoitteena on alueen matkailullisten toimintojen huomioiminen osana maisemakokonaisuutta.

Oravi

Oravi on kulttuuri-, rakennus- ja teollisuushistoriallisesti merkittävä alue, joka sijaitsee maisemallisesti vaikuttavassa ympäristössä v. 1861 valmistuneen avokanavan kahden puolen.

Oravin alueella on runsaasti sekä vanhaa, rautaruukin aikaista, että myös uudempaa

asutusta. Rautaruukista ei ole jäljellä varsinaisia teollisuushistoriallisia rakennuksia, mutta maastossa ja maisemassa on runsaasti teollisuushistoriallisia jäänteitä.

Maisemanhoitosuunnitelman tavoitteena on korostaa Oravin maisema-arvoja, antaa ohjeita arvojen esille nostamiseen ja erityisesti historiallisten arvojen palauttamiseen maisemankuvassa. Erityisesti tulisi tutkia mahdollisuuksia ja keinoja alueen teollisuushistoriallisten arvojen palauttamiseksi. Maisemanhoitosuunnitelmaan esitetään sisällytettäväksi myös opastus alueen maiseman monipuoliseen historiaan sekä kertomus siitä, kuinka nykyinen maisemakuva on muodostunut ja kehittynyt.

Luonnonmaisema

Heinäveden reitin arvokas, kansallismaisemana arvostettu maisemakokonaisuus on koko reitin 75 – 80 kilometrin mittainen. Reitin varren metsät ovat osin luonnonsuojelualueita, mutta pääsääntöisesti yksityistä talousmetsää. Luonnonmaiseman ja erityisesti rajaavien metsien merkitys lähi- ja kaukomaisemassa sekä metsänhoidon aiheuttamat muutokset maisemakuvassa inventoidaan ja tarkastellaan vesimaiseman käyttäjän näkökulmasta. Reitille esitetään laadittavaksi metsänhoidon hoito- ja toimenpide-ehdotukset, joiden avulla maisemakuvan luonne, eheys ja harmonisuus voidaan säilyttää talousmetsäkäytön rinnalla.

Koukunpolvessa laivareitti tekee jyrkän 270 asteen mutkan kiertäen Kiuruveden apteekkarin 1920-luvulla rakennuttaman huvilan.

6 Esisuunnitelma lyhyesti

Heinäveden reitti kuuluu Valtioneuvoston hyväksymään luetteloon valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista. Näille alueille laaditaan maisemanhoitosuunnitelmia, joiden ohjaamina tunnistettuja maisema-arvoja voidaan eri toimijoiden yhteistyöllä ylläpitää, hoitaa ja palauttaa. Heinäveden valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen maisemanhoidon esisuunnitelman tärkeänä lähtökohtana on ollut VAT Vuoksi -selvitys vuodelta 2007. Siinä on tutkittu vesistöalueen ominaisuuksia ja erityispiirteitä sekä niiden pohjalta laadittu ohje keinoiksi vesistöalueen matkailun, vesistöjen virkistyskäytön, vesiliikenteen, sekä rakentamisen kehittämiseen järviluonnon, maiseman ja kulttuuriperinnön erityispiirteet huomioiden.

Heinäveden reitti sijoittuu Vuoksen vesistön keskivaiheille Heinäveden, Savonlinnan, Varkauden ja Enonkosken kuntien alueelle. Se on maisemallisesti monipuolisimpia sisävesiliikenteen reittejä Suomessa ja siihen liittyy monia arvokkaita liikenne- ja teollisuushistoriallisia muistomerkkejä. Heinäveden reitti on yksi Suomen kansallismaisemista ja maisema-alueena poikkeuksellisen laaja ja monimuotoinen. Reitin merkitys kasvoi 1800- ja 1900-luvun taitteessa, kun Vuoksen vesistön laaja kanavaverkosto toteutettiin. Laivaliikenne alkoi Heinävesi-laivoilla Kuopion ja Savonlinnan välillä 1906, kun pääosa kanavista valmistui. Reitin kokonaispituus on 75-80 km. Pohjoisosassa reitti haarautuu koilliseen Varistaipaleen ja Lintulan luostarin suuntaan.

Yksityiskohtaisen maisemanhoitosuunnitelman laatiminen tehdään vaiheittain. Esisuunnitelman tavoitteena on tunnistaa reitin tärkeät ja sille ominaiset piirteet, kohdentaa ne paikallisesti ja esittää sekä perustella ne alueet, joille yksityiskohtainen mais-

manhoitosuunnitelma laaditaan. Esisuunnitelmassa selvitetään kapeahkoa, leveydeltään keskimäärin noin 3 - 5 km levyistä, laivareitin molemmin puolin avautuvaa aluetta. Tarkastelussa huomioidaan myös lähialueiden maisemallisesti, kulttuurihistoriallisesti, luonnonsuojelullisesti tai muutoin arvokkaat taustat. Reitiltä on selvitetty lähdetietojen perusteella maisemakokonaisuudet, luontoarvot ja suojelukohteet, asutuksen, teollisuuden ja liikenteen historia sekä alueen maankäyttö, kaavatilanne, matkailu ja palvelut. Kaavoista tärkein on laaja-alainen Heinäveden reitin rantaosayleiskaava vuodelta 2002.

Johtopäätöksinä selvityksistä on todettu reitillä olevan merkittäviä luontoarvoja, jotka jaksottuvat kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kanavajaksojen ja teollisen historian ympäristöjen kanssa. Reitille ja sen imagolle merkityksellisintä ovat maisemalliset ja toiminnalliset solmukohdat, joita ovat erityisesti reitin kanavat ja niiden ympäristöt. Uusia maisemakohteita reitille muodostuu vesimatkailun, matkailun ja loma-asumisen rakentamisen ja kehittymisen myötä.

Esisuunnitelmassa on reitiltä tunnistettu seitsemän kohdealuetta, joille esitetään laadittavaksi tarkemmat maisemanhoitosuunnitelmat. Maisemanhoitosuunnitelmat kohdistetaan alueille, joilla on maisemallisten arvojen rinnalla kulttuuri- ja teollisuushistoriallisia tai muita, yleensä ihmisen käden luomia, arvoja maisemaan. Näiden lisäksi kahdeksanneksi kohteeksi on esitetty yleispiirteisempää luonnonmaiseman hoitosuunnitelmaa, jossa tarkastellaan arvokasta vesistömaisemaa kokonaisuutena, metsien merkitystä lähi- ja kaukomaisemassa sekä esitetään metsänhoidon toimenpide-ehdotuksia maisemallisten arvojen ylläpitämiseksi.

Lähteet

Valtakunnalliset inventoinnit:

Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet. Julk. Ympäristöministeriö, ympäristönsuojeluosasto, mietintö 66/1992.

Rakennettu kulttuuriympäristö, valtakunnallisesti arvokkaat kulttuurihistorialliset ympäristöt. Julk. Museovirasto, rakennushistorian osasto, julkaisu 16, 1993.

Valtakunnallisesti merkittävät esihistorialliset suojelualuekonaisuudet. Julk. Sisäasiainministeriö, kaavoitus- ja rakennusosasto, tiedotuksia 3/1983.

Maiseman muisti, valtakunnallisesti merkittävät muinaisjäännökset, julk. Museovirasto. 2001.

VAT Vuoksi, valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet Vuoksen vesistöalueella. Etelä-Savon ympäristökeskus 2007.

www.rky.fi

Maakunnalliset ja ylikunnalliset inventoinnit:

Etelä-Savon esihistoriallisesti ja kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Museovirasto. Julk. Etelä-Savon seutukaavaliiton julkaisusarjassa 1974:20.

Etelä-Savon esihistorialliset suojelukohteet, Museovirasto. Julk. Etelä-Savon seutukaavaliiton julkaisu 1984:113.

Etelä-Savon kulttuurimaisemainto, Etelä-Savon maakuntaliitto. 1988-1989.

Etelä-Savon maakunnallisesti merkittävät maisema-alueet, Etelä-Savon maakuntaliitto. 1998-2002.

Etelä-Savon perinnemaisemainto, Etelä-Savon ympäristökeskus. Julkaistu: Kirsi Hänninen-Valjakka, Etelä-Savon perinnemaisemat, Etelä-Savon ympäristökeskus 1998.

Etelä-Savon puolustusvarustukset historiallisella ajalla ja Historiallisen ajan puolustusvarustuksia Etelä-Savossa, Etelä-Savon maakuntaliitto. 1987 ja 1992.

Etelä-Savon rakennusperintö, Etelä-Savon kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Etelä-Savon seutukaavaliiton julkaisu 1984:114.

Etelä-Savon kuntien alueen kulttuurihistoriallinen täydennysinventointi, Savonlinnan maakuntamuseo. 1996.

Vesirakenteet. Julkaistu: Vesi- ja ympäristöhallituksen monistesarja Nro 623 Mikkelin vesi- ja ympäristöpiirin alueen vanhat vesilaitokset, Jyri Kokkonen, Toivo Rautanen. 1995.

Kunnittaisia tai kuntien osa-alueittaisia inventointeja:

Heinäveden reitin rantaosayleiskaavan taustaselvitykset.

Perusselvitykset ja tavoitteet, geoekologinen aluejako. Maa ja Vesi Oy, laadittu 1990-luvun lopulla.

Kulttuuriympäristöohjelmat:

Etelä-Savon kulttuuriympäristön hoito-ohjelma, strategiset tavoitteet. Etelä-Savon ympäristökeskus, 2009.

Erityinen säädöspohja:

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet. Ympäristöministeriö, 1995.

VAT Vuoksi Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet Vuoksen vesistöalueella. Etelä-Savon ympäristökeskuksen raportteja 4/2007, s. 98, ISBN 978-952-11-2933-9 (PDF), ISSN 1796-184X (verkkoi.).

Matkailuun liittyvät suunnitelmat

Heinäveden kunnan matkailua koskevat suunnitelmat ja hankkeet, masterplan, Heinäveden kunta

<http://www.infokartta.fi/psavo/>

<http://www.karttaikkuna.fi/Norppakartta.html>

Natura 2000-alueet, hoitosuunnitelmat

Kolovesi-Vaaluvirta-Pyttyselkä

Kermajärvi

Joutenvesi-Pyyvesi

Kaavat:

Heinäveden reitin rantaosayleiskaava, vahvistettu 2002

Joutenvesi-Äimisvesi osayleiskaava, 1996. Maa ja vesi

Joutenvesi-Äimisvesi osayleiskaava, tavoitteet, 1995.

Maa ja vesi

Joutenvesi-Äimisvesi osayleiskaava, perusselvitykset,

1994. Maa ja vesi

Heinäveden reitti on yksi Suomen kansallismaisemista ja maisema-alueena poikkeuksellisen laaja ja monimuotoinen. Etelä-Savon ELY-keskus jatkaa valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden hoitosuunnitelmien sarjaa tällä maisemanhoidon esisuunnitelmalla, jonka tavoitteena on tunnistaa reitin tärkeät ja sille ominaiset piirteet, kohdentaa ne paikallisesti ja esittää sekä perustella ne alueet, joille yksityiskohtainen maisemanhoitosuunnitelma laaditaan.

Heinäveden reitti on maisemallisesti monipuolisimpia sisävesiliikenteen reittejä Suomessa ja siihen liittyy monia arvokkaita liikenne- ja teollisuushistoriallisia muistomerkkejä. Reitin merkitys kasvoi 1800- ja 1900-luvun taitteessa, kun Vuoksen vesistön laaja kanavaverkosto toteutettiin. Reitillä on myös merkittäviä luontoarvoja, jotka jaksottuvat kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kanavajaksojen ja teollisen historian ympäristöjen kanssa vuorotellen.

Etelä-Savon elinkeino-,
liikenne- ja ympäristökeskus
Jääkärintie 14, Mikkeli
PL 164, 50101 Mikkeli
Puh. 020 6360 120
www.ely-keskus.fi

ISBN 978-952-257-135-9 (PDF)
ISSN-L 1799-0882
ISSN 1799-0734 (verkkajulkaisu)